Cena egz. 20 groszy. Nakład 40000 egzemplarzy. Dziś 12 stron.

DZIENNIK BYDGOSKI

Wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt.
Do „Dziennika“ dołącza się co tydzień „TYGODNIK SPORTOWY“.
Redakcja otwarta od godziny 8—12 przed południem i od 5—6 po południ.
Redaktor naczelny przyjmuje od godziny 11—12 przed południem.
Rękopisów niezamówionych nie zwraca się.
Redakcja i Administracja w Bydgoszczy, ulica Poznańska 29/30.
Filje: w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 2 — w Toruniu, ul. Mostowa 17
w Grudziądzu, ul. Groblowa 5.

Przedpłata wynosi w ekspedycji i agenturach 3.15 zł. miesięcznie,
9.45 zł. kwartalnie; przez pocztę w dom 3.54 zł. miesięcznie, 10.61 zł. kwartalnie.
Pod opaską: w Polsce 7.15 zł., za granicę 9.65 zł. miesięcznie.
W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie,
strajków itp., wydawnictwo nie odpowiada za dostarczanie pisma,
a abonenci niemają prawa do odszkodowania.

Telefony: Redakcja 326, Naczelny redaktor 316, Administracja 315, Buchalterja 1374. — Filje: Bydgoszcz 1299, 699, Toruń 800, Grudziądz 294.

Numer 224. | BYDGOSZCZ, sobota dnia 27 września 1930 r. | Rok XXIV.

Smutne widowisko.

Treviranus nie doczeka się odpowiedzi ze strony społeczeństwa polskiego w Zachodniej Polsce. — Nieuczciwe i szkodliwe metody. — Niemądra stanowczość.

Kiedy niemiecki minister dla obszarów kresowych p. Treviranus w głośnej swej mowie zażądał rewizji granic naszych od strony Niemiec i zwrotu Pomorza, podniósł się w całej Polsce huragan oburzenia. Na chwilę wszystkie szczere polskie serca uderzyły jednym **zgodnym** akordem. Harmonijnym chórem odezwały się tłumy ludności polskiej po całej Polsce, że żadna ofiara nie będzie nam za ciężka, gdy chodzić będzie o odparcie każdej próby zamachu na dzielnice zachodnie Polski, a zwłaszcza Pomorze z okręgiem nadnoteckim, do którego Niemcy również roszczą sobie prawo, rzekomo z tego tytułu, że także należy do Pomorza.

Gdy przyszedł czas próby, okazało się, że był to tylko przysłowiowy słomiany ogień. Przy wyborach do Sejmu głosowanie miało wykazać, jak silną jest polskość na tych ziemiach, któreby Niemcy z powrotem chcieli zagarnąć. Miał to być rodzaj **plebiscytu.** Cały świat miał się naocznie przekonać, jak silnym liczebnie jest tu żywioł polski. Mogło się to jednak stać jedynie wtedy, gdyby na ziemiach zachodnich wystawiona była **tylko jedna lista polska.** Nie byłoby wtedy rozterek żadnych ani waśni partyjnych, które wielu ludzi **zniechęcają** do udziału w wyborach, wskutek czego powstaje fałszywy obraz stosunków narodowościowych, zwłaszcza, że Niemcy głosują solidarnie i ani jeden głos ich nie przepada.

Pismo nasze zrobiło wszystko, co było w jego mocy, aby doprowadzić do skutku **jednolity front narodowy.** Wszelkie wysiłki nasze w tym kierunku rozbiły się o **upór zacietrzewionych partyjników. Ponad interes Polski postawili interes partyj** — rozgrywkę wewnętrzną z obecnym systemem rządów przenieśli ponad wielkie zagadnienie stwierdzenia polskości. kresów zachodnich, co stanowić miało najwymowniejszą odpowiedź Treviranusowi.

Odmowne stanowisko zajęła zarówno Narodowa Partja Robotnicza (N. P. R.), tkwiąca w Centrolewie, jak niemniej Narodowa Demokracja czyli Stronnictwo Narodowe, roszcząca sobie monopol na patrjotyzm i wszelkie cnoty obywatelskie. Sprawiła to w pierwszej linji nienawiść do BB i do obecnego systemu rządów. Nienawiść, uzasadniona niestety wieloma posunięciami rządzących czynników. Uważamy jednak, że ta nienawiść powinna była zamilknąć w tak ważnej chwili, gdy chodziło o sprawę wielką.

Stało się źle, bardzo źle. W rozgardjaszu walk partyjnych zaniknie cel główny, a największą rolę odegrają względy małe, bo partyjne. **Chrześcijańska Demokracja w tym względzie wolna będzie od winy,** bo do ostatniej chwili nie wykluczała możliwości stworzenia wspólnego frontu i podawała dłoń do zgody. Jeszcze w niedzielę 21 bm. zjazd Rady Wojewódzkiej w Poznaniu uchwalił następującą rezolucję:

„Rada Wojewódzka Poznańska Chrześc. Demokracji postanawia pójść do wyborów samodzielnie i natychmiast utworzyć wyborcze Komitety powiatowe i powołać mężów zaufania. Rada wojewódzka upoważnia Zarząd Wojewódzki do zmiany zajętego stanowiska, o ileby w ciągu 3 dni Zarząd mógł stworzyć **szeroki front narodowy i katolicki na terenie województwa poznańskiego i pomorskiego.**“

Podobną uchwałę powziął zjazd Ch. D. w Grudziądzu.

Stwierdzamy to w tym celu, aby zawodowi mąciciele w okresie przedwyborczym nie mieli możności zaciemnić tła całej sprawy.

* * *

Jesteśmy przekonani, że agitatorzy partyjni będą w tym kierunku robili wysiłki, gdy ich wyborcy o te sprawy pytać będą. W polityce niestety prawdomówność roli nie odgrywa. Dowodzą tego uwagi prasy endeckiej z „Kurjerem Poznańskim“ na czele, który obłudnie ubolewa, że „prasa p. Teski“ atakuje obóz narodowy (tylko endecy są naturalnie narodowcami!), choć Ch. D. zwróciła się w sprawie wyborów do Narodowego (!) Komitetu Wyborczego. Tenże organ pisze dalej:

„Co znamienniejsze, prasa ta donosi, że komisarz wyborczy Ch. D. na całą Polskę, b. poseł Wacław Bitner, w niedzielę na zebraniu rady wojewódzkiej w Poznaniu oświadczył, że Ch. D. jest „jedynem stronnictwem w kraju, które się nie splamiło przelewem krwi bratniej“. A więc — zdaniem p. Bitnera — myśmy się także splamili krwią bratnią. Narazie notujemy tylko ten zarzut.

Uchwała poznańskiej rady wojewódzkiej Ch. D. opiewa, że „Ch. D. pójdzie do wyborów samodzielnie, rozszerzając swój narodowy i katolicki front przez wejście w porozumienie wyborcze jedynie z temi stronnictwami, które przyjmą bez żadnych zastrzeżeń narodowe i katolickie stanowisko Ch. D.“.

Czy to „przyjmowanie narodowego i katolickiego stanowiska Ch. D.“ przez innych nie stoi — lekko w sprzeczności z tem, co Ch. D. reprezentuje?“

Tak pisze „Kur. Pozn.“, a podana przez nas powyżej uchwała dowodzi, że pisze nieprawdę. Jeżeli zaś chodzi o to,

Hitler gra w otwarte karty.

Legalnemi środkami dąży do dyktatury. — Narazie Hitler nie sięga po władzę i odstrasza Brüninga od koalicji z narodowymi socjalistami.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Berlin, 26. 9. Wystąpienie Adolfa Hitlera jako świadka w procesie Reichswehry przed trybunałem Rzeszy w Łopsku miało charakter publicznego objawienia ewangelji narodowo - socjalistycznej. Należy podnieść, że najwyższa instytucja sądowa Rzeszy bardzo chętnie udzieliła Hitlerowi sposobności do zadeklamowania przed swojem forum swej teorji i światopoglądu.

Hitler oświadczył pod przysięgą, że jest zwolennikiem lojalności **i w drodze legalnej partja jego dążyć będzie do zdobycia władzy. Z chwilą tą legalność ustaje i konstytucja zostaje zniesiona. Międzynarodowych umów i traktatów partja nie uznaje.** Naogół Hitler zeznawał spokojnie, raz tylko wypadł ze swojej roli i komedjanckim patosem przyznał, że **z chwilą dojścia do władzy jego partji stworzony zostanie rewolucyjny trybunał państwa, a głowy zbrodniarzy rewolucji listopadowej 1918 roku potoczą się w piasku.** Oświadczenie to zrobiło silne wrażenie na audytorjum, **sala sądowa zmieniła się w teatr,** w którym oklaski i brawa oraz wrzask słuchaczy brzmiały w stronę stojącego przed trybunałem Hitlera. Przewodniczący reagował bardzo słabo.

Samo zaprzysiężenie kształtowało się dramatycznie, gdyż zarówno prokurator Rzeszy jak i zastępca ministerstwa spraw wewnętrznych, sekretarz stanu dr. Zweigert przeciwstawiali się bardzo gwałtownie przeciwko zaprzysiężeniu Hitlera, ponieważ ten **stoi pod zarzutem zdrady stanu** a dochodzenia w tej sprawie nie zostały jeszcze zakończone. Kiedy pomimo to trybunał uchwalił zaprzysiężenie Hitlera, Zweigert demonstracyjnie opuścił salę sądową.

Przed gmachem sądowym **olbrzymie tłumy histerycznych bab** mimo ulewnego deszczu ryczały na całe gardło swoje „Heil Hitler“, a policja była bezradna. Dzięki takiej reżyserji procesu przed czwartym senatem karnym sądu Rzeszy w Lipsku zapomina się, że oskarżonymi są trzej porucznicy, a **wydaje się, jakoby cała republika niemiecka zasiadła na ławie oskarżonych.**

Mowa Hitlera ma jeszcze dalsze doniosłe znaczenie polityczne. Umożliwiła ona bowiem jeszcze przed ukonstytuowaniem się Reichstagu **poznanie narodowo-socjalistycznych zamierzeń.** Była ona **bardzo zręcznem posunięciem taktycznem,** mającem na celu odstraszenie Brüninga przed koalicją z narodowymi socjalistami. Czując bowiem, że zarówno pod względem intelektualnego doboru swoich posłów jak i wobec niemożliwości natychmiastowego zrealizowania warjackiego programu partji narodowo-socjalistycznej w razie objęcia rządów niechybnie straciły większość swoich zwolenników. ten **„odnowiciel duszy niemieckiej“ wygłasza pogróżki, ażeby odstraszyć Brüninga od chęci koalicji** i zarezerwować swojemu stronnictwu **wygodną rolę opozycji,** aby w ten sposób spotęgować jeszcze bardzo liczebnie swoje szeregi.

Hitler okazuje się **mądrzejszym człowiekiem, aniżeli wszyscy jego przyjaciela,** nie wyłączając patologicznego żydowskiego lorda prasowego **Rothermere'a** (Hamsforda), który zamieścił w swoich „Daily Mails“ entuzjastyczny artykuł o Hitlerze, bredząc również coś o zwrocie „korytarza“ Niemcom w zamian za gwarantowanie przez Niemcy polskiej granicy na wschodzie (!?). Rothermere, brat lorda propagandy Northcliffa, który tak wydatnie przyczynił się do zwycięstwa aljantów, nie posiada **w Anglji żadnych wpływów politycznych** a jego kampanja rewizjonistyczna na rzecz Węgier skończyła się w swoim czasie kompletnem fiaskiem.

AR.

Przesilenie rządowe w Austrji.

Następcą Schobera ma zostać Vaugoin.

Wiedeń, 25. 9. (PAT) Austrjacka rada ministrów rozważyła jeszcze raz sytuację wytworzoną dymisją wicekanclerza i ministra spraw wojsk. Vaugoin, jakoteż ministra dla handlu i komunikacji dr. Schustera. Po krótkiej naradzie upoważniony został kanclerz do wręczenia prezydentowi dymisji rządu związkowego Kanclerz Schober udał się natychmiast do prezydenta Miklasa, aby mu przedłożyć dymisję całego gabinetu.

Jak słychać, dyskusja na radzie ministrów trwała bardzo krótko. Zjawili się na posiedzeniu wszyscy ministrowie, jak również minister spraw wojsk. Vaugoin, aby podpisać podanie o dymisję.

Dzienniki zwracają uwagę w nadzwyczajnych dodatkach na fakt, że właśnie przed rokiem dnia 25 września objął rządy kanclerz Schober. Jako najpoważniejszym kandydatem na stanowisko kanclerza wymieniają dzienniki ministra spraw wojsk. Vaugoin.

*

(Szczególnie pogłoski o możliwości objęcia rządów przez min. Vaugoina dają wiele do myślenia, gdyż Schober położył wielkie zasługi około wyrobienia prestiżu dla swojego państwa oraz przez postaranie się o pożyczkę zagraniczną dla Austrji.

Dymisja Schobera i jego gabinetu stoi niechybnie w związku z tarciami wewnątrz rządu spowodowanemi wykryciem nadużyć w administracji kolei państwowych).

Dalsze demonstracje przeciwniemieckie w Pradze.

Czesi bronią się w energiczny sposób przed zalewem swego rynku wyrobami niemieckiemi.

Praga, 25. 9. (PAT) W środę wieczorem miały miejsce w Pradze dalsze demonstracje antyniemieckie, które przybrały znacznie szersze rozmiary, niż w dniu poprzednim. Demonstrujący tłum w kilku kinematografach **nie dopuścił do wyświetlania niemieckich filmów dźwiękowych,** przyczem w dwóch kinach częściowo **zdemolowano urządzenie wewnętrzne.** Również **wybito szyby w trzech kawiarniach** i kilku składach oraz **pozrzucano kilka szyldów niemieckich,** m. in. w redakcji berneńskiego „Tagesbote“. Kasyno niemieckie uniknęło zniszczenia tylko dzięki zamknięciu drzwi i spuszczeniu okiennic. **Najbardziej ucierpiał teatr niemiecki,** w którym tłumy wybiły kilkadziesiąt szyb. W jednym z kinematografów z powodu oblężenia tłumów, publiczność musiała pozostać po przerwanem przedstawieniu w gmachu **aż do późnej nocy,** poczem dopiero wymknęła się tylnem wyjściem i bocznemi ulicami. Kilku ludzi aresztowano w czasie tych demonstracyj, kilka osób odniosła lżejsze rany.

Prezydent miasta interwenjował w ministerstwie spraw wewn. w sprawie usunięcia z programów kinowych filmów niemieckich, co też niezwłocznie zostało uskutecznione.

Na czwartkowem posiedzeniu parlamentu **jeden z posłów niemieckich w ostrych słowach protestował** przeciwko demonstracjom, przyczem doszło do ostrej wymiany zdań pomiędzy posłami niemieckimi a posłami nacjonalistycznymi. Dyrekcja policji rozwiesiła ostrzeżenie przed urządzaniem demonstracji, oświadczając, że wszelka próba ich kontynuowania zostanie **zwalczona przy użyciu wszelkich środków i w sposób surowy.**

że endecja nie ma na sumieniu krwi przelanej, to przypominamy jej, że zamordowanie pierwszego prezydenta śp. Narutowicza wzięła przecież na swój rachunek otaczając aureolą głowę mordercy śp. E. Niewiadomskiego. Nikogo nadto Ch. D. nie namawiała do przyjęcia „narodowego i katolickiego stanowiska“, a czy takie stanowisko stałoby w sprzeczności do takich żądań, gdyby istniały, niech bezstronni osądzą.

Nie kierujemy się nienawiścią do nikogo, jak to czyni endecja, bo wzniosłe zasady naszego programu wykluczają nienawiść jako pobudkę działalności naszej. Nie nasza wina, że aż nazbyt często odpierać musieliśmy brudne często ataki endecji. Czyniliśmy to nieraz także w stosunku do obozu sanacyjnego. Dążyliśmy — jak cały zresztą nasz obóz — do pacyfikacji (uspokojenia) umysłów, za co nas spotykały nieustanne ataki ze strony ludzi, którzy żerują na nienawiści i walkach wewnętrznych. Sądzimy, że działalność nasza nie stoi w sprzeczności z zasadami katolickiemi, a raczej jest ich wybitnem następstwem.

* * *

Jak powinno wyglądać uczciwe postępowanie w polityce, o tem poucza nas katolicka „Polska“, wydawana w Warszawie przez księży Pallotynów, w następujących uwagach:

„Wszelkie nieuczciwe metody w polityce, wszystko, co nie w zgodzie z moralnością chrześcijańską, wszystko, co jest sprzeczne z godziwem prawem świeckiem, ostoją porządku publicznego — nie powinno być tolerowane w państwie, którego obywatele są katolikami. Oczywiście, cele polityczne niemal nigdy nie dają się osiągnąć bez walki. Muszą się ścierać różne zapatrywania i programy. Gdyby tego współzawodnictwa nie było, zapanowałby bezruch i martwota, a zło ukryte nigdyby nie mogło być wywleczone na światło dzienne. Lecz **katolik ma pamiętać, że w takiej walce politycznej winien szanować godność ludzką w swym przeciwniku, nie wolno mu poniewierać ludzi i posługiwać się kłamstwem i oszczerstwem.**“

Przytaczamy powyższe uwagi na to, aby je wzięli do serca ci, którzy w walce wyborczej brać będą czynny udział.

Możeby je wzięła pod uwagę także endecja czyli Stronnictwo Narodowe. Etyka tego stronnictwa domaga się gwałtownie gruntownej rewizji, czego dowodem jest powyższy fakt.

Szykując się do akcji wyborczej „Kurjer Poznański“ przed dwoma przeszło tygodniami zarzucił Chrześć. Demokracji, że idzie ręka w rękę z „socjalistami i masonami“. Nie wiedział jeszcze, że w owym momencie Chrześć. Demokracja już była wystąpiła z Centrolewu, kiedy tenże nie chciał jej zagwarantować znanych postulatów katolickich. **Obecnie endecja sama sprzęgła się z Centrolewem w Małopolsce Wschodniej** — zamiast stworzyć na tym niebezpiecznym gruncie jeden front polski. Idzie więc ręka w rękę z „socjalistami i masonami“, co niewątpliwie pomoże do zwycięstwa hajdamakom ukraińskim.

Postępowanie takie nie jest ani katolickie ani polskie. Idzie bowiem w sojuszuszu z socjalistami, którzy chcą Małopolsce Wschodniej nadać autonomję i poniekąd oderwać ją od Polski.

Gorzkie na ten temat uwagi pod adresem endecji padły na niedzielnym zjeździe Ch. D. we Lwowie. Tak b. poseł Bryła jak X. prof. Szydelski mówili o tem z głębokim żalem stwierdzając, że „niezrozumiałem staje się stanowisko wschodnio-małopolskiej narodowej demokracji, która mimo wyciągniętej ręki ze strony Ch. D. w zaślepieniu poszła na współpracę z tym centrolewem, z którego Ch. D. pomna swych katolickich ideałów wystąpiła“.

O tym smutnym fakcie prasa endecka naszej dzielnicy albo milczy albo mówi tylko półgębkiem. Natomiast wmawia w czytelników swoich, że endecja jest konsekwentna w swojem postępowaniu tzw. w skrajnej opozycji. Wątpliwa to jest zaleta, bo opozycja jej nie jest twórcza, a raczej jest żagwią, rzucaną nieustannie na płonący dach polski. Opozycja dyktowana nienawiścią, choćby uzasadnioną, nigdy niczego dodatniego nie stworzy. Do pracy twórczej trzeba **uczciwych intencyj i dobrej woli**, a tych niestety endecja nie okazuje i w tem tkwi **jej błąd, który sprawił, że stronni**ctwo mieniące się najwięcej narodowem, nie umiało się wznieść ponad swoje uprzedzenia. Powołane było do dania inicjatywy w kierunku stworzenia jednolitego frontu polskiego w Zachodniej Polsce, a pierwsze było ku temu przeszkodą.

Korfanty aresztowany

Radjo berlińskie dziś o 10-tej przed południem rozgłosiło wiadomość niemieckiej Tel-Union o arestowaniu posła na sejm śląski Wojciecha Korfantego w jego willi w Załężu pod Katowicami.

Kronika telegraficzna.

Warszawa, 26. 9. (PAT) Premjer Piłsudski przyjął wczoraj po południu ministra reform rolnych Staniewicza.

Warszawa, 26. 9. (PAT) Minister Beck przyjął **delegację urzędników państwowych i samorządowych z Pomorza** w osobach pp. Paprockiego, Ostrowskiego, Cieszyńskiego, Behlkego, Sitarowicza i Duńczyka.

Katowice, 26. 9. (PAT) Kancelarja Sejmu śląskiego komunikuje, że posiedzenie plenarne Sejmu śląskiego odbędzie się w sobotę dnia 27 bm. o godz. 15-ej. Na porządku dziennym znajduje się drugie czytanie budżetu. (Wiadomości **o rozwiązaniu Sejmu śląskiego** z powodu skreślenia funduszu dyspozycyjnego wojewody Grażyńskiego były przedwczesne. — Uw. red.)

Warszawa, 26. 9. (PAT) Bawiący tu belgijski minister rolnictwa Baels odbył konferencję z ministrem Janta-Połczyńskim. Min. Połczyński udekorował ministra Baelsa wielką wstęgą orderu Polonia Restituta.

Zmiana na stanowisku gubernatora Banku Francuskiego.

Paryż, 25. 9. (PAT) Prezydent Doumergue podpisał dekret, mianujący Moreta gubernatorem Banku Francuskiego na miejsce ustępującego Morreau.

Wybuch gazowni we Francji.

Paryż, 25. 9. (PAT) W gazowni w Nanterre (pod Paryżem) nastąpił wybuch. Z pod gruzów wydobyto 4 zabitych i 3 rannych.

Nadużycia wyborcze w Hiszpanji.

Barcelona, 25. 9. (PAT) Stwierdzono, że w spisach wyborców umieszczono nazwiska 400 osób nie żyjących oddawna.

Wykrycie „wielkiego spisku antysowieckiego“.

Władze sowieckie wykryły wielki spisek przeciw władzy sowieckiej na Białorusi. Zostały przeprowadzone liczne rewizje i **aresztowano zgórą 100 osób.** W tej liczbie **kilkunastu oficerów garnizonu mińskiego** oraz kilku duchownych prawosławnych. Wszyscy aresztowani sprowadzeni zostali do Mińska, gdzie specjalna komisja G. P. U. prowadzi dochodzenia.

Za rzucanie kamieni na pochód w Toruniu.

Rozprawa sądowa członków O. W. P.

Z **Torunia** donoszą: Przed sądem okręgowym odbyła się rozprawa przeciw 15 członkom m. organizacji Obozu Wielkiej Polski, oskarżonym o to, że dnia 19 marca br. uniemożliwili przez rzucanie kamieni i t. p. pochód przez miasto i akademję na cześć marszałka Piłsudskiego. Po przeprowadzonej rozprawie sąd skazał 9 oskarżonych na karę aresztu od 4—7 dni, 6 zaś uniewinnił.

Plenarne posiedzenie Ligi Narodów.

M. in. dokonano wyboru stałego trybunału międzynarodowego.

Genewa, 25. 9. Po 10-dniowej niemal przerwie zgromadzenie Ligi Narodów zebrało się w czwartek rano ponownie na plenarne posiedzenie. Na czoło spraw wysuwa się sprawa wyboru nowych członków obecnego 15-głowego **stałego trybunału sprawiedliwości międzynarodowej w Hadze.**

Przy pierwszem głosowaniu, w którem wzięli udział delegaci 52 państw 14 kandydatów (na ogólną ilość 15) wybranych sędziami uzyskało absolutną większość, to znaczy więcej, niż 27 głosów. Wybrani zostali m. in. Adatci, Anzilotti, Fromageol, sir Cecil, Hurst, Kellog, **prof. Rostworowski** i prof. Schuecking.

Henderson odczytał sprawozdanie, dotyczące polepszenia organizacji sesji zgromadzenia. Poprawki dotyczą przedewszystkiem terminu każdorazowego otwarcia zgromadzenia Ligi. Na przyszłość zgromadzenie Ligi zbierać się będzie **w drugi poniedziałek września** z tem zastrzeżeniem jednakże, że ten drugi poniedziałek **nie przypadnie na datę późniejszą, niż 10 września.**

Następca Krestińskiego w Berlinie.

(Telefonem od własnego korespondenta)

Berlin, 26. 9. Następcą posła sowieckiego w Berlinie Krestińskiego, który w czwartek złożył Hindenburgowi swoje listy odwoławcze i wyjeżdża do Moskwy jako członek kolegjum komisarjatu spraw zagranicznych i zastępca komisarza, ma być dotychczasowy zastępca komisarza gospodarstwa narodowego Chinczuk, którego agrementu (zezwolenia na objęcie urzędu) rząd sowiecki już zażądał. Chinczuk był poprzednio kierownikiem sowieckiej misji handlowej w Londynie. **AR.**

Moskwa, 25. 9. (PAT) Były attache morski przy przedstawicielstwie sowieckiem w Szwecji Sobolew, który odmówił powrotu na terytorjum Rosji sowieckiej i przywłaszczył sobie pieniądze skarbowe w wysokości tysiąca dolarów, został uznany przez najwyższy sąd wojskowy ZSRR. za winnego zdrady i postawiony poza prawem, a majątek jego został skonfiskowany.

Trzech żydów-komunistów zawiśnie na szubienicy.

(PAT) Sąd okręgowy w Bielsku rozpatrywał sprawę Symchy z Sosnowca, Kagana Abrama i Niebieskiego Abrama, oskarżonych o wykonanie w dniu 31 maja br. w Radzynie wyroku śmierci na osobie Dawida Siodlarza, członka komunistycznej partji polskiej.

Sąd na podstawie art. 51 i 453 K. K. oraz art. 15 przepisów przechodnich do kodeksu karnego wydał wyrok, skazujący wszystkich trzech oskarżonych na karę śmierci przez powieszenie. Obrona zapowiedziała wniesienie apelacji.

Nadmienić należy, że Siodlarza zamordowano z premedytacją (rozmysłem) w ohydny sposób, zadając mu 23 rany kłute.

Wymienieni skazani po wykonaniu wyroku mieli zapewnioną ucieczkę do Rosji sowieckiej, zaś rodzinom ich planowano zabezpieczenie materjalne przez komunistyczną partję polską.

Ploteczki przedwyborcze.

Warszawa, 26. 9. Kolegjum obrońców aresztowanych posłów ma się dziś zwrócić do urzędu prokuratorskiego w sprawie pełnomocnictw do prowadzenia obrony. Dwanaście już dni upłynęło bowiem, kiedy obrońcy wręczyli urzędowi prokuratorskiemu blankiety pełnomocnictw celem przesłania ich do Brześcia nad Bugiem. Blankiety te dotychczas nie wróciły.

Szukajcie Wrony!

Warszawa, 26. 9. (Tel. wł.) Od tygodnia poszukuje policja byłego posła Wronę. Przed domem, gdzie zamieszkuje Wrona, czuwa policja dzień i noc, pozatem poszukuje się go w całym szeregu lokali, lecz poszukiwania nie dały żadnego rezultatu.

Mają chrapkę na Korfantego.

Wśród kół sanacyjnych krążą pogłoski, że wobec budżetu przyjętego przez sejm śląski i to w sposób nieprzychylny dla wojewody Grażyńskiego, któremu skreślono fundusz dyspozycyjny, sejm śląski będzie nebawem rozwiązany. Pozatem sanatorzy rozpowiadają, że po rozwiązaniu sejmu śląskiego nastąpi natychmiast aresztowanie posła Korfantego, który miał należeć do t. zw. pierwszej transzy, uchroniła go jednakowoż nietykalność posła na sejm śląski.

Echa trzech zabójstw pod Poznaniem.

„Nowy Kurjer“ donosi szczegóły z potrójnego żniwa śmierci, dokonanego pod Poznaniem:

W oberży w Splawiu siedziało kilku handlarzy przy libacji alkoholowej. Gdy z czupryn zaczęło już się dobrze kurzyć, powstała w pewnym momencie kłótnia między 30-letnim handlarzem Stan. Torką a 22-letnim Marcinem Szpotańskim z Zegrza. Znany już dobrze policji z awantur Torka, dobył w czasie awantury błyskawicznie noża i zatopił go w ciele swego przeciwnika. Śmierć wskutek przecięcia tętnicy nastąpiła na miejscu.

Częste kłótnie były powodem zbrodni zabójstwa.

Zabójstwo w Komornikach rozegrało się na podłożu kłótni i niesnasek, toczących się od dłuższego czasu między gospodarzem i lokatorem. Od kuli zbrodniarza padł trupem na miejscu, udając się do pracy do cegielni w Kotowie 27-letni Walenty Maciejewski. Zbrodniarzem okazał się także pracownik cegielni kotowskiej, skarżony wskutek niepłacenia od 7 miesięcy czynszu mieszkaniowego przez śp. W. Maciejewskiego na eksmisję, 39-letni Józef Głuchy. Grożącemu śmiercią swej ofierze Głuchemu policja już swego czasu rewolwer odebrała, lecz tenże dobył jednak inny rewolwer i krwawego samosądu dokonał.

Śp. Maciejewski osierocił żonę wraz z nieletniem dzieckiem.

Zabójca Głuchy jest ojcem rodziny, składającej się z pięciorga dzieci.

Nienawiść popchnęła zbrodniarzy do morderstwa.

Ujętych przez policję w Starołęce morderców śp. Leona Zagalewskiego, Edwarda Schneidera i Kazimierza Bociana, popchnęła do zbrodni zabójstwa nienawiść. Schneider w toku śledztwa wyznał, że do 17-letniego chłopca strzelił Kaz. Bocian, u którego też podczas rewizji znaleziono rewolwer.

Blok N. D. z Centrolewem.

Endecy idą razem z bezbożnikami.

„Dziennik Bydgoski" donosił już krótko o tem, że we Wschodniej Małopolsce utworzono blok, składający się ze Stronnictwa Narodowego, Piasta, NPR, Stronnictwa Chłopskiego, Wyzwolenia i PPS czyli blok N. D. — Centrolew. Prasa narodowo-demokratyczna donosi o tym fakcie pod tryumfującymi nagłówkami: „Sanacja zaniepokojona" — „Sanacja odosobniona" itd. itd.

Sądzimy, że doprawdy nie ma się czem chlubić. Na kilka dni przed zerwaniem Ch. Dem. z centrolewem wytykał „Kurjer Poznański" naszemu stronnictwu, że „idzie z masonami i socjalistami". Czyż masoni i socjaliści stali się lepsi przez to, że ożenili się z N. D.?. Pięknie wyglądać będą listy, na których obok narodowców, reklamujących swój katolicyzm, staną socjaliści i chłopi lewicowi, którzy żądają dla Małopolski Wschodniej autonomji, na terenie sejmowym nie tak bardzo znów dawno temu złożyli wniosek reformy konstytucji, projektujący przeprowadzić rozdział Kościoła od państwa, którzy głoszą hasła konfiskaty dóbr kościelnych, szkoły bezwyznaniowej, reformy prawa małżeńskiego w duchu antykatolickim itd. itd.

Czyż pociągnięcie Stronnictwa Narodowego można usprawiedliwić albo wytłumaczyć względami narodowymi? Jeżeli chodzi o przeciwstawienie przeważającej liczbie ludności ruskiej w Małopolsce Wschodniej jednej polskiej listy, to dlaczegoż poza wspomnianym obozem pozostawiono świadomie Ch. D. i grupę rządową? Czyż endecy doprawdy już tak daleko doszli w swoim szale, że milsze im są grupy wrogie Kościołowi, niż katolickie stronnictwo Ch. Demokracji, któremu oświadczono na kilka dni przed sojuszem z centrolewem w formie najbardziej stanowczej, że Stronnictwo Narodowe pójdzie do wyborów samodzielnie i z nikim sojuszów wyborczych zawierać nie będzie?

Jakoś dziwnie zawiłemi drogami idzie polityka przywódców Stronnictwa Narodowego. W byłej dzielnicy pruskiej panuje powszechne przekonanie, że **wobec ujawnionego współdziałania militarnego niemiecko-sowieckiego i coraz zacieklejszej propagandy niemieckiej na rzecz rewizji granic, należałoby zawrzeć blok polski.** Powszechne życzenie ludności naszej dzielnicy niestety spełnić się nie może, bo Stronnictwo Narodowe — jak pisała prasa — nie mogłoby pójść ani z grupą rządową ani z socjalistami. To znaczy u nas mimo wyraźnego niebezpieczeństwa powiększenia się wpływów niemieckich przy zwiększonej rozbiciem polskiego społeczeństwa abstynencji nie można tworzyć bloku choćby tylko narodowych stronnictw, ale można to robić w Małopolsce Wschodniej, przyczem czołowe miejsca pozostawia się radykałom.

Kto tu odgadnie, jakiemi pobudkami kierują się przywódcy N. D.? Są tacy, którzy Stronnictwo Narodowe posądzają o brzydki, bardzo brzydki egoizm partyjny a sąd swój opierają na przypadkiem ujawnionych rozmowach. Otóż jak twierdzą ci wtajemniczeni, przywódcy Stronnictwa Narodowego spodziewają się w b. dzielnicy pruskiej ogromnego powodzenia i znacznego powiększenia liczby swoich mandatów. Tworząc ogólno-polski blok, kluczem, ułatwiającym przydział mandatów, mógłby być tylko wynik wyborów z roku 1928, oczywiście z pewnem uwzględnieniem poważnych zmian w nastrojach mas. Otóż przy tego rodzaju postawieniu sprawy Stronnictwo Narodowe nie wiele może zyskać. Stając więc przed — jak mu się zdaje — faktem, że bez bloku może powiększyć liczbę swoich mandatów, a w bloku utrzymać tylko swój stan posiadania, wybrało to, co jest dla Stronnictwa Narodowego korzystne, chociaż interesom ogólno-narodowym wyrządzi ogromne szkody, wybrało samodzielne wystąpienie wyborcze.

J. E. Ks. Stanisław Adamski, nowomianowany biskup śląski

Jak wyglądają nasze zakłady samorządowe?

I.

Zakłady sanitarne i wychowawcze w Poznańskiem.

Z powodu politycznego chaosu patrzymy może zbyt czarno na całe nasze życie i stosunki w Polsce i nie zwracamy uwagi na jasne objawy tego życia i zdobycze kulturalne w ciągu ubiegłego dziesięciolecia. Że mamy się czem pochwalić, że możemy z dumą popatrzeć na polską pracę kulturalną, tego dowodem wielkopolskie zakłady samorządowe, stojące pod zarządem Starostwa Krajowego, a kontrolą Wydziału krajowego i Sejmiku wojewódzkiego, który przy pomocy wydelegowanej z posłów komisji lustracyjnej perjodycznie zakłady rzeczone lustruje i o ich stanie przed pełną Izbą zdaje sprawę. Wedle tego sprawozdania posiadamy tych zakładów 16, i to 6 sanitarnych, jeden położniczy w Poznaniu, 3 psychjatryczne w Dziekance, Owińskach i Kościanie, jeden dla chorych na gruźlicę w Smukale pod Bydgoszczą, i jeden dla alkoholików w Gościjewie. Dalej mamy 6 zakładów wychowawczych: 3 dla zaniedbanej młodzieży w Szubinie, Antoniewie i Cerkwicy; 2 zakłady dla głuchoniemej młodzieży w Poznaniu i Kościanie, 1 zakład dla ociemniałej młodzieży w Bydgoszczy. Wreszcie krajowemi zakładami są 3 zakłady przytułkowe w Śremie i Bojanowie dla starców i nieuleczalnie chorych, chociaż przeznaczeniem zakładu w Bojanowie jest naprawianie korygendów, skazanych na przymusową pracę. Schroniskiem dla dobrowolnej pracy jest zakład w Laskach pod Wieleniem. Naukowo-kulturalne przeznaczenie ma Muzeum Wielkopolskie w Poznaniu z odrębnemi działami przedhistorycznym i przyrodniczym.

Co do zakładu położniczego w Poznaniu stwierdzić należy, że aczkolwiek w ramach budżetu przyznanego robi dyrekcja wszystko, co możliwe, to jednak fatalnie daje się tu odczuwać **brak izolowanych oddziałów dla zakaźnie chorych,** oraz lokali obszerniejszych

St. Brandowski. 47

Tajemnica nieboszczyka Płosiewicza

Powieść współczesna.

(Ciąg dalszy).

W pół godziny później zziajany i zmęczony dopadł Szymon swego domku w lesie. Zaledwie się rozebrał i wytarł nieco z zalewającego go potu, usłyszał pod oknem tentent konia a potem pukanie do szyby.

Otworzył okno i wyglądnął. Na koniu siedział karbowy.

— A wam co się stało? — spytał Szymon, udając przestrach i zdziwienie zarazem.

— Nic, ino dziedziczka kazała mi duchem popatrzyć, czy jesteście w domu. Gwałt był dziś w nocy, bo ktoś chciał okraść grobowiec dziedzica. Ale nie udało mu się, bo dziedziczka akurat wczoraj kazała od grobowca do pokoju kamerdynera założyć dzwonek elektryczny, że jak kto grobowiec otwiera, to u kamerdynera zaraz dzwoni.

Chwilę jeszcze opowiadał karbowy o tym nocnym alarmie, a potem odjechał. Szymon zaś siadł na łóżku i do białego rana zionął najstraszliwsze przekleństwa, na jakie tylko mógł się zdobyć słownik takiego opoja i przemytnika.

Całe to zajście nocne wzburzyło Idalję do najwyższego stopnia. Jej pierwsze podejrzenie padło zaraz na Szymona. Gdy służba napróżno przeszukała cały cmentarz, park i księży ogród, szukając świętokradcy, Idalja pchnęła karbowego konno na leśniczówkę. I dopiero gdy karbowy wrócił z wiadomością, że Szymona zastał śpiącego w izbie, uspokoiła się nieco i przestała go podejrzewać, a w każdym razie podejrzenie jej przeciw Szymonowi zostało bardzo osłabione, tem więcej, gdy służba zgadzała się na to, że skoro jakiś monter koło grobowca majstrował cały dzień, to mógł się znaleźć jakiś ciekawy i chciał zobaczyć, co on tam robił, a może nawet pozostawionego naczynia (narzędzi) tam szukał.

Ale to włamanie się nocą do grobowca dało Idalji słuszny i wobec całej wsi zrozumiały zupełnie pretekst, aby w nocy na cmentarzu ustanowić specjalną straż. W ten sposób, obok sygnału alarmowego, był jeszcze i stróż nocny, który miał za wyłączne zadanie pilnować grobowca.

Szymon zjawił się we dworze na drugi dzień rychło rano i o szczegóły nocnego zajścia bardzo skwapliwie się dopytywał, a już najbardziej o to, czemu dziedziczka w nocy karbowego na leśniczówkę wysłała. A gdy mu wytłomaczono cel tych niespodziewanych odwiedzin, udał się do Idalji i pytał z wielkim żalem, czy to prawda.

— Mój Szymonie — rzekła dziedziczka — Pawliszak nakarmił was bajkami o jakichś papierach w trumnie, więc myślałam sobie, że może jednak zebrała was ciekawość przekonać się, co na tem jest prawdy.

— Rany Boskie! — zawołał Szymon chwytając się za głowę.

— No — dodała Idalja — nie byłoby w tem nic dziwnego tak dalece. I jeżeli chodzi wam o przekonanie się, to możemy trumnę zrewidować. Tylko co cała wieś powie na to?

Szymon załamał ręce i zrobił strasznie oburzoną minę.

— Jakto, jaśnie pani na gadanie jakiegoś tam łajdusa chciałaby naruszyć spoczynek świętej pamięci dziedzica nieboszczyka?

I taka indygnacja malowała się w jego oczach, że Idalja uznała szybki odwrót za rzecz konieczną.

— Ja wam tylko mówię, że wolę takie wyjaśnienie tych plotek, niż nocne włamywanie się do grobu.

— Proszę jaśnie pani, żebym miał skrepirować, to muszę ja dojść tego, kto to był i czego chciał w grobie!

Z tem pożegnał dziedziczkę i począł głośne a uderzające poszukiwania za nocnym sprawcą cmentarnego zamachu. Obchodził całą wieś, każdego pytał, czy nie widziano owego dnia jakiegoś obcego człowieka we wsi, napadł na gościnnego, poruszył wszystko i wszystkich, aż ta jego gorliwość w poszukiwaniach za włamywaczem doszła do Idalji i zrobiła mu dobrą u niej markę.

Aż trzeciego dnia Szymon z tryumfującą miną przyprowadził do dworu jakiegoś wagabundę, skrępowanego sznurami, i zameldował dziedziczce, że złapał winowajcę. Jakoż ów wagabunda przyznał się, że słyszał na stacji kolejowej, jak monter opowiadał, że musiał w Karczówce do grobu dziedzica robić jakiś elektryczny „vorrychtunek", prawdopodobnie dlatego, że nieboszczyk klejnoty ma na sobie. To go skusiło, żeby się zakraść do grobowca, ale został spłoszony, i tyle tylko miał czasu, aby się wdrapać na wysoką lipę w parku, skąd zlazł o świcie dopiero i niespostrzeżony wymknął się ze wsi.

Szymon chciał wagabundę zaprowadzić do najbliższego posterunku policji, ale Idalja kazała, aby go wyprowadził za wieś i tam puścił wolno. Chciała uniknąć mieszania się władz w tę całą sprawę.

Stosownie do polecenia Szymon wagabundę pognał do lasu, tam go rozwiązał z powrozów i rzekł:

— Widzisz, byczy kiju, gdybyś się przed dziedziczką nie był przyznał do twego łajdactwa tak, jak ci to mówiłem, to byłbym święcie mej zapowiedzi dotrzymał, i bez prokuratora, bez sądu, byłbym cię na pierwszej gałęzi powiesił. Ale żeś się przyznał, to masz za to dwa złote i uciekaj stąd za dziesiątą granicę

Wagabunda, na którym Szymon groźbą leśnej szubienicy wymusił po prostu

przyznanie się do świętokradztwa, ucałował mu w rezultacie rękę i rad z dwuzłotówki puścił się w dalszą wędrówkę.

(Ciąg dalszy nastąpi).

dla polikliniki. Od 6 lat braki te wykazuje zarząd szpitala, komisja lustracyjna, niestety z powodu braku funduszów stawia ją dotąd daremnie; i to temwięcej daje się we znaki, że **zakład rzeczony obsługuje nietylko Poznańskie, ale zachodnie powiaty Królestwa po Łódź i dalej.** Wśród zakładów psychjatrycznych prym wiedzie Dziekanka pod Gnieznem. Liczy przeszło 50 budynków, w tem 21 pawilonów szpitalnych dla chorych. Interesującem w tym zakładzie jest **usunięcie w nim wszelkiego przymusu, przy użyciu wyłącznie środków wychowawczych, a zwłaszcza metody zajęciowej.** Wynikiem zaś tej metody jest podniesienie się procentu wyleczonych od r. 1919—1928 z 26 proc. na 54 proc. — Dziekanka liczy przeciętnie przeszło 1 000 chorych. —

Takich warunków pomieszczenia, co Dziekanka, nie posiada zakład w Owińskach, umieszczony częściowo w gmachu poklasztornym. W nowych budynkach umieszczono 3/4 chorych, których 50 proc. jest zdolnych do pracy. Niestety zakład nie posiada odpowiedniej ilości gruntów do ich zatrudnienia. Ponieważ gruntów tych właściciel Owińsk Niemiec Treskow odstąpić nie chce, przeto słusznem jest żądanie komisji lustracyjnej, **by potrzebne grunta w interesie dobra publicznego nabyć wywłaszczeniem,** tem więcej, że właściciel jest potomkiem osławionego kupca Treskowa, który po rozbiorach Polski w r. 1797 otrzymał za niewyraźne bardzo zasługi z poręki kamaryli rozpustnego Fryderyka Wilhelma II, niezwykle olbrzymie dobra owińskie po Cystersach, ale równie wielkie dobra na Kujawach i należał wraz z potomstwem do zaciekłych germanizatorów i prześladowców, zwłaszcza w r. 1848. — W Owińskach, w zakładzie jest szkoła dla 72 matołków, których szkolenie jest wprost szyzyfową pracą dla uczącego, a jednak wyniki tego szkolenia i wychowania są niekiedy wcale pomyślne, w znacznej części atoli niemal beznadziejne.

Zakład psychjatryczny w Kościanie, liczący około 450 pacjentów mniej niż połowę chorych w Owińskach, mieści jedną trzecią swych chorych z Małopolski, dalej Tworek w Król. Polskiem i oczywiście najcięższych chorych. Przeobraża się obecnie na lepsze pod nowem kierownictwem, którego główną zasługą jest, że **usunął chorych z nieodpowiednich na kurację budynków pobernadyńskich, a ulokował w opróżnionych pawilonach odpowiedniejszych do celów kuracyjnych.** Przeszkodą dla dalszego rozwoju zakładu jest umieszczenie w szeregu pawilonów Zakładu dla głuchoniemych dzieci, dla których chyba przebywanie obok psychjatrycznie chorych nie jest odpowiedniem sąsiedztwem. Jest projekt przeniesienia zakładu głuchoniemych do Poznania i stworzenie tu wspólnego zakładu przy obecnie istniejącym na Śródce, dla głuchoniemych dzieci płci męskiej i żeńskiej.

Interes nieszczęśliwych i społeczeństwa wymaga, aby ten projekt wszedł jak najrychlej w życie.

Wiele braków posiada Zakład dla gruźliczne chorych w Smukale, jak np. brak środków dezynfekcyjnych odpowiednich, dalej umywalni itd. **Zasługą obecnej dyrekcji jest oddzielenie chorych z otwartą gruźlicą z chorymi z zamkniętą** i nie kierownictwo winne jest tym brakom, lecz brak funduszy dla zakładu, który tylko 50 proc. zgłaszających się przyjąć jest w możności.

Zakład dla alkoholików w Gościejewie, założony przez Niemców w r. 1903, dopiero w roku 1927 Rząd polski przejął na własność, polecając jego administrację Starostwu Krajowemu, przyczem ofiarował 25 000 zł na remont zakładu pod warunkiem jednak że zakład ma być schroniskiem dla alkoholików z całej Polski. Zakład może pomieścić jednocześnie 30 pacjentów, rozwija się normalnie; roboty pacjentów były na wystawie PWKi przedmiotem podziwu i pokupu.

Co do Zakładów wychowawczych zaniedbanej młodzieży w Szubinie, Antoniewie, a zwłaszcza Cerekwicy, to trzeba stwierdzić, że stoją obecnie na możliwie wyższym stopniu rozwoju. Podczas gdy najlepsze amerykańskie lub angielskie tego rodzaju zakłady mogą się pochlubić 70 proc. naprawionej młodzieży, to wymienione zakłady osiągają 80—90 proc. tejże. Jest to triumf polsko-katolickiego wychowania. Podczas gdy dawniej za pruskich czasów lękano się wychowanków tych zakładów przyjmować do warsztatów pracy, dziś wprost o nich się ubiegają rzemieślnicy i gospodarze. Ależ te zakłady posiadają wszystko, co wykształcić i wychować i zabawić wychowanka zdoła: mają szkoły, warsztaty pracy, kaplice, orkiestry, radjo, piłki nożne, uprawiają harcerstwo, przysposobienie wojskowe, zdobywają premje na publicznych popisach itd. Odpowiednie środki na te zakłady, dalej trafny wybór wychowawców **oraz niezmordowana kontrola radcy jubilata p. Szyszki sprawiły, że dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej wychodzą na zdrowych fizycznie i moralnie obywateli kraju.**

Zakład dla ociemniałej młodzieży w Bydgoszczy uznała komisja od szeregu lat za wzorowy pod każdym względem. Te dzieci niewidome czytają pismo swe lepiej od dzieci szkolnych zdrowych, rysując mapy gór lub rzek dokładnie, a produkcje muzyczne wykonają wprost koncertowo. To także triumf polskiego wychowania.

Na najwyższym poziomie wychowawczym stoi również zakład poznański dla Głuchoniemych. — Wychowanków liczy zakład 134, sił nauczycielskich z dyrektorem 19, czterech nauczycieli ma doktorat filozofji. **Zakład ten jest nietylko szkołą dla głuchoniemych dzieci, ale równocześnie uczelnią dla nauczycieli głuchoniemych**

Zakład kościański dla głuchoniemych, jeżeli nie stoi na tej samej wyżynie, co poznański, to przyczyną tego nie jest dobór sił nauczycielskich, ale brak warunków, jakie zakład poznański posiada. I właśnie brak tych warunków nagli, aby czemprędzej zakład kościański przeniesiono do Poznania.

W ten sposób można nietylko pod względem wychowawczym zakład podnieść ale koszta wspólnej administracji obniżyć.

Swych zakładów wychowawczych dla upośledzonej dziatwy nasze Poznańskie wstydzić się zaiste nie potrzebuje.

Dr. W. Krotoski.

Coraz niżej staczają się.

(KAP) W szeregu ostatnich numerów organu marjawickiego znajdujemy artykuł pióra Kowalskiego, dowodzącego, że „związki małżeńskie, zawierane według regulujących je obecnie praw państwowych i kościelnych, nie odpowiadają swemu zadaniu i zamiast pożytku wiele szkody przynoszą dla społeczeństwa".

Według Kowalskiego idealnym związkiem małżeńskim jest poligamja, czyli wielożeństwo. „Druga rana — pisze Kowalski — na którą choruje dziś społeczeństwo ludzkie: to istniejące zakazy kościelne i państwowe zapobiegania ciąży oraz różne ograniczenia swobody w pożyciu małżeńskiem".

Niewątpliwie powyższe teorje Kowalskiego stoją w ścisłym związku z jego działalnością, za którą został skazany przez wszystkie instancje sądowe na kilka lat więzienia. Dowodzi to również, jak daleko w swym cynizmie i wyzbyciu się wszelkiego wstydu posunął się przywódca marjawitów.

Zmiany w umundurowaniu wojska.

Otoki i ciemne spodnie z lampasami.

W jednym z najbliższych Dzienników Rozkazów ukaże się rozkaz M. S. Wojsk., wprowadzający barwne otoki na czapkach oraz ciemne spodnie z lampasami dla oficerów i szeregowych piechoty, czołgów, kawalerji, artylerji, pociągów pancernych, aeronautyki, saperów, łączności, żandarmerji, samochodów i taborów.

Barwa otoków jak poniżej: piechota — granatowy jasny, czołgi — pomarańczowy, artylerja — zielony ciemny (oficerowie aksamitny), pociagi pancerne — czarny (oficerowie aksamitny), aeronautyka — żółty ciemny, saperzy — czarny (ofic. aksam.), łączność — czarny (ofic. aks.), żandarmerja— szkarłatny, samochody — czarny (ofic. aks.) i tabory — błękitny.

Kawalerja, szwadrony pionierów, dyony samochodów pancernych oraz artylerja konna zatrzymują otoki dotychczasowe.

Ostateczny termin wprowadzenia otoków ustalony został na dzień 1 maja 1931 roku.

Zezwolenie na noszenie spodni z lampasami otrzymali oficerowie i podoficerowie zawodowi niżej wymienionych rodzajów wojska, a mianowicie:

Kawalerja, szwadrony pionierów, dyony samochodów pancernych, oraz artylerja konna zatrzymują spodnie oraz lampasy barwy dotychczasowej.

Dyony pociągów pancernych nosić mają spodnie oraz lampasy według przynależności oficerów lub podoficerów zawodowych do korpusów osobowych.

Oficerowie otrzymali lampasy podwójne z wypustką na wzór dotychczasowych lampasów, noszonych przez kawalerję; podoficerowie zawodowi lampasy pojedyńcze szerokości 4 cm.

Noszenie spodni z lampasami dozwolone jest oficerom jedynie przy ubiorze wieczorowym, t. zn. na balach, rautach, zabawach tanecznych, oraz innych przyjęciach wieczorowych w lokalach zamkniętych zarówno publicznych jak też prywatnych, tudzież w czasie dziennych przyjęć oficjalnych i towarzyskich, jak śniadania, obiady, wizyty (Dz. Rozk. 19/29, poz. 187). Podoficerom noszenie ciemnych spodni z lampasami dozwolone jest przy ubiorze codziennym, t. zn. we wszystkich wypadkach życia codziennego poza szeregiem oraz wszelkiemi innemi wystąpieniami służbowemi.

Przy ciemnych spodniach z lampasami obowiązują strzemiączka na sprzączkach.

Równocześnie z wprowadzeniem otoków i ciemnych spodni z lampasami zostały wprowadzone w miejsce obecnych łapek dla taborów proporczyki błękitne na wzór kawaleryjskich, zaś dla pociągów pancernych proporczyki czarne z paskiem pomarańczowym na wzór proporczyków czołgowych.

Formacje radjotelegraficzne dla odróżnienia ich od formacyj telegraficznych nosić mają na naramiennikach obok numeru literę „R".

Przemundurowanie służb oraz pozostałych korpusów osobowych ma nastąpić, według otrzymanych przez nas informacyj, w terminie późniejszym.

Dla uzyskania jednolitości barw zostaną rozesłane przez Departament Intendentury M. S. Wojsk. specjalne albumy z wzorami sukna na spodnie i lampasy.

Albumy te znajdować się będą w komendach placu i u oficerów placu typ I i będą służyć do obejrzenia dla oficerów jak i dla firm krawieckich, robiących mundury dla oficerów.

Patrjotyczne stanowisko urzędników skarbowych.

Na odbytem w dniu 22 bm. wiecu urzędników skarbowych w Grudziądzu, stosownie do uchwały tut. komitetu porozumiewawczego stowarzyszeń urzędników państwowych i samorządowych w Grudziądzu w sprawie zwołania ogólno-urzędniczego wiecu na 28 bm. o godz. 12,30 zapadły następujące, jednomyślne uchwały w sprawach, mających być przedmiotem obrad tego wiecu.

1) Gremjalne wzięcie udziału w tym wiecu przez ogół urzędników skarbowych w Grudziądzu celem przyłączenia się do ogólno-narodowego protestu przeciwko zaborczym zakusom Niemiec nowej grabieży ziem polskich, czemu dał prowokacyjny wyraz minister Rzeszy niemieckiej Treviranus.

2) Zgodnie z życzeniem obecnie już niemal całej opinji publicznej polskiej domaganie się wystawienia tylko jednej listy wyborczej w nadchodzących wyborach do Sejmu i Senatu celem wyzyskania wszystkich polskich głosów i politycznego stwierdzenia w konsekwencji wobec całego świata odwiecznie czysto polskiego charakteru Pomorza.

3) Przystąpienie gremjalne urzędników skarbowych na członków: a) Ligi Obrony Powietrznej Państwa i b) Związku Obrony Kresów Zachodnich.

4) Zorganizowanie bojkotu towarów niemieckich, desygnowaniem w tym celu 2 członków do już istniejącego komitetu bojkotowego.

5) Dobrowolne opodatkowanie się przez 6 miesięcy na budowę łodzi podwodnej w odpowiedzi na bezczelne niemieckie prowokacje z Treviranusem na czele od miesięcznych składek według stopni służbowych urzędników: XII—X po 1 zł, IV i VIII po 2 zł, VII po 3 zł, VI po 4 zł i V po 5 zł.

Inne stowarzyszenia urzędnicze uprasza się również o zamieszczenie analogicznych komunikatów w prasie, co do zajęcia przez nie stanowiska w poruszonych sprawach, celem wyłonienia ogólnych podstaw do obrad w wiecu w dniu 28 bm.

Krwawy dramat małżeński w Warszawie.

W domu przy ulicy Kruczej 48, w mieszkaniu znanego przemysłowca Stefana Wisłockiego w Warszawie, rozegrał się krwawy dramat rodzinny. Służąca, zajęta sprzątaniem mieszkania, usłyszała nagle odgłosy strzałów, dochodzące z sypialni państwa Wisłockich. Na krzyk dziewczyny nadbiegli dozorca i lokatorzy sąsiednich mieszkań. Wkroczono do sypialni. Oczom przybyłych przedstawił się straszny widok. W jednem łóżku leżał nieżywy Wisłocki, trzymając w zaciśniętej ręce rewolwer, w drugiem łóżku leżała jego żona Marja; dająca jeszcze słabe oznaki życia. Wezwano natychmiast pogotowie, które przewiozło Wisłocką do lecznicy Omega. Stan jej, jak się zdaje, beznadziejny. Z dotychczasowego śledztwa wynika, że Wisłocki najpierw strzelił do żony, raniąc ją w okolicę serca, a następnie dwoma strzałami pozbawił się życia. Stefan Wisłocki liczył 56 lat, żona jego 26 lat. Przyczyna dramatu nie została dotychczas ustalona.

Walny zjazd związku byłych uczestników powstań narodowych.

W dniach 18 i 19 października w Brześciu nad Bugiem odbędzie się walny zjazd delegatów Związku b. Uczestników Powstań Narodowych Rzplitej. Zarządy okręgów wystąpią na walnym zjeździe ze sprawozdaniami ze swej dotychczasowej działalności.

Gdynia przyciąga gości zagranicznych do Polski.

Władze portowe wprowadziły ulgowe opłaty portowe w takiej wysokości, jak i w innych portach zagranicznych dla statków turystycznych, zawijających do portu gdyńskiego. Opłata ta wynosi 100 zł za każdy rozpoczęty dzień postoju. Zaznaczyć należy, że Gdańsk pobiera od statku 80 f. ang.

Warjat zamordował swoją matkę.

Niejaki Jankiel Gac, człowiek umysłowo chory dokonał bestjalskiego mordu na swej własnej matce. Ponieważ Gac od dłuższego czasu zdradzał chorobę umysłową, umieszczono go w zakładzie psychjatrycznym we Lwowie. Po kilkutygodniowym pobycie w nim zdołał zbiec do swego domu rodzinnego.

Zachowanie jego u rodziców przybrało te same a nawet ostrzejsze formy niż przed wysłaniem go do zakładu. Pewnego dnia udał się Gac do jednego z miejscowych rzeźników, prosząc, **by go nauczył kury zarzynać, ponieważ Gac ma zamiar zgładzić swych rodziców.**

Rzeźnik udał się do rodziców umysłowo chorego oznajmiając im o okrutnym zamiarze ich syna. Jednakże rodzice wieść tę przyjęli zupełnie chłodno. Gdy młody Gac nauczył się zarzynać, „sztukę" swą wypróbował na kocie, którego poćwiartował na drobne kawałki. Następnie schwycił koguta i poderżnąwszy mu gardło wpadł z nim do pokoju rodziców, w którym znajdowała się matka jego. Odłożył na bok koguta i z słowami: „Szykuj się, bo przyszedł twój koniec!" skierował się w stronę swej rodzicielki, zadając jej sromotny cios nożem w pierś. Nie wystarczył wyrodnemu synowi ten jeden cios, bo gdy matka padła na ziemię, podciął jej jeszcze gardło.

Wszelka pomoc była nadaremna, gdyż ofiara okrutnego mordu kilka minut po wypadku zmarła.

Szaleniec poraz drugi powędrował do domu dla obłąkanych.

Scholz pozostaje spadkobiercą Stresemanna.

W Niemczech organizują się już nowe frakcje parlamentarne.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Berlin, 25. 9. Na odbytem w wczorajszą środę posiedzeniu konstytucyjnem nowej frakcji parlamentarnej niemieckiej partji ludowej dotychczasowy przywódca oraz przewodniczący stronnictwa dr. Scholz został ponownie wybrany. Zarząd partji podkreślił również swoją polityczną linję działania, zastrzegając się **przeciwko jakiemukolwiek kompromisowi z socjalistycznemi ideami.** Pytyjska ta rezolucja jest umyślnie utrzymana niejasno i zwraca się jednocześnie przeciwko socjaldemokracji jak i demokracji narodowej.

Naogół Scholz, który po Stresemannie objął kierownictwo partji, uchodzi za **skrachowanego polityka** i posiada w łonie partji oraz frakcji parlamentarnej bardzo silną opozycję. Jego wybór jest więcej wynikiem **pewnego teroru** aparatu partyjnego aniżeli dowodem zaufania. **Do Polski odnosi się Scholz wrogo** i na zgromadzeniach wyborczych występował stale jako gorący zwolennik rewizji, powołując się przytem na spuściznę Stresemanna.

„Kultura“ hitlerowców.

Organ hitlerowców „Ostdeutscher Beobachter“ wystąpił z następującym wnioskiem, świadczącym o kulturze nacjonalistów niemieckich:

„Wszystkie dzieci, które urodziły się na skutek gwałtu, dokonanego na Niemkach, winny być zabite. Dzieci, których wygląd i cechy wskazują na ojca pochodzenia murzyńskiego, wschodniego, mało-azjatyckiego albo annamickiego, powinny być również zgładzone, celem zapobieżenia, by krew złej rasy i złe właściwości duchowe nie przeniknęły ponownie do organizmu narodowego. **Matki bastardów winny być pozbawione płodności.** Tylko dzieci ojców północnego pochodzenia, zwłaszcza dzieci żołnierzy z angielskich oddziałów okupacyjnych, winny być zachowane przy życiu“.

Tak wyglądają pomysły społeczne polityków, których naród niemiecki obdarzył zaufaniem przy ostatnich wyborach.

Powrót 85 tys. robotników sezonowych z Niemiec.

Od 15-go października zacznie się powrót emigrantów sezonowych z Niemiec przez **Drawski Młyn,** Sośnię, Paszkę, Lubliniec i Katowice.

Według przybliżonych obliczeń w bieżącym roku powróci z Niemiec do Polski **85 tysięcy robotników sezonowych.** Celem uzgodnienia zarządzeń, dotyczących przewozu robotników sezonowych, odbędzie się w najbliższych dniach **w Poznaniu konferencja** z udziałem przedstawicieli Urzędu Emigracyjnego, oraz polskich i niemieckich dyrekcyj kolejowych. Zarządzenia dotyczą przedewszystkiem uzgodnienia rozkładów jazdy, zniżek kolejowych i dogodnych warunków przejazdu. Zniżki kolejowe na terenie państwa polskiego będą wydawane na podstawie paszportów emigracyjnych. Opiekę na stacjach pogranicznych obejmie polskie towarzystwo emigracyjne.

Na wyspach Sołowieckich.

(KAP) Od czasu do czasu dochodzą wieści z tego piekła, jakiem są dla nieszczęśliwych zesłańców wyspy Sołowieckie. Zdarza się to wówczas, gdy się komuś uda zbiec z tego strasznego więzienia.

Ostatnio przybył stamtąd do Finlandji pewien student medycyny, którego opis o stosunkach, panujących na „Sołówkach“, zamieszcza berlińskie pismo emigracji rosyjskiej „Rul“. Podajemy niżej kilka urywków tego opisu:

Więźniowie są przez czekistów w nieludzki sposób katowani. O winie i rodzaju kary decyduje sam dozorujący czekista. Przed niezwykle ciężką pracą więźniowie z rozpaczy uciekają się niekiedy do zadawania sobie ciężkich kalectw, by stać się niezdolnymi do pracy. Jeden z takich nieszczęśliwych, który obciął sobie u jednej ręki wszystkie palce, został następnie przywiązany do drzewa i w nieludzki sposób skatowany, a następnie zmuszony do wykonywania swej pracy jedną ręką.

Więźniowie żyją pod ustawiczną grozą śmierci. Wysyłanie do „gubernji Mohylowskiej“, co oznacza rozstrzelanie, jest na porządku dziennym; wyprowadzają kogoś w głąb do lasu i ten już więcej nie wraca. Jedną z kar jest rozbieranie do naga i uwiązywanie do drzewa; w lecie więzień taki przechodzi tortury, nie dające się opisać, mianowicie obsiada go tysiące much i komarów. Nieszczęśliwy początkowo wyje z bólu, a potem omdlewa‘ wówczas wrzuca się go do zimnego lochu, gdzie pozostaje tak długo, aż „oświadczy gotowość“ podjęcia pracy z powrotem. Zabijanie kijem na śmierć lub tak ciężkie pobicie, że więzień następnie umiera, zdarza się również.

Opisujący cytuje czekistę Kandybina, który jest znany z katowania i własnoręcznego rozstrzeliwania więźniów. W oczach opisującego pobił on pewnego więźnia tak, że po 4-miesięcznych mękach zmarł.

Położenie kobiet jest okropne; mężatki są całkiem oddzielone od mężów i znajdują się zupełnie w mocy czekistów.

Dzięki warunkom higjenicznym, których nie mógłby sobie wyobrazić kulturalny człowiek, nie widząc tego na własne oczy, na „Sołówkach“ panują stale różne choroby. Tyfus plamisty dziesiątkuje więźniów w jesieni i w zimie, na wiosnę zaś nastaje szkorbut wobec niezwykle złego odżywiania się więźniów a ponadto zupełnego braku jarzyn; nawet kartofli nie widzi się tam nigdy.

I pomyśleć, że tak okropne cierpienia znosi tam tylu ludzi, a wśród nich bardzo wielu katolików i nawet księży, zesłanych niewinnie do sowieckiego piekła.

Radca ministerjalny — inwalida

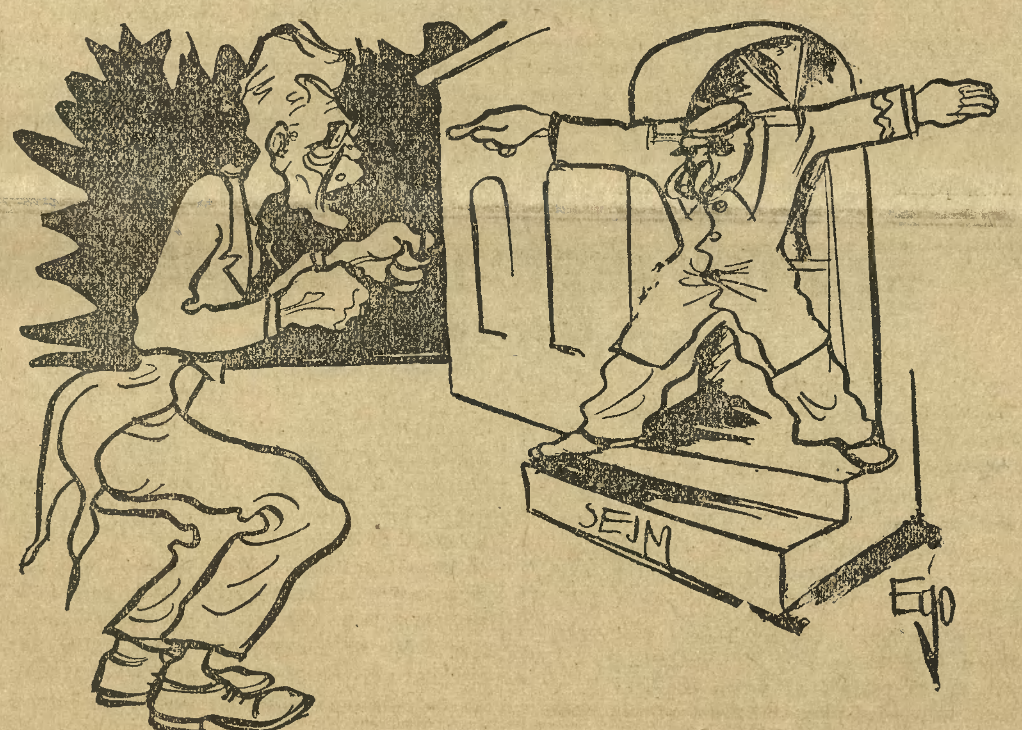
dostał się pod koła lokomotywy i poniósł śmierć na miejscu.

W dniu 24-tym bm. rano uległ nieszczęśliwemu wypadkowi inspektor ministerstwa spr. wewnętrznych, dr. phil. Zygmunt Gutek, który mieszkał od kilku miesięcy w Piastowie i dążąc na pociąg odchodzący do Warszawy dostał się pod koła lokomotywy. Dr. Gutek poniósł śmierć na miejscu.

Gutek urodził się w 1886 r. w Majdanie Sieniawskim, woj. lwowskiego, szkołę średnią ukończył w Jarosławiu, a następnie na Uniwersytecie Jagiellońskim ukończył wydział filozofji i wydział prawny. Podczas wojny światowej dr. Gutek przebył w Legjonach całą kampanję, wychodząc z wojska w 1919 roku w stopniu kapitana rezerwy. Ś. p. dr. Gutek był inwalidą i kawalerem krzyża Virtuti Militari. W służbie administracyjnej pozostawał dr. Gutek od chwili wyjścia z wojska, początkowo jako komisarz ludowy i **starosta w Słupcy,** następnie, jako starosta w Brzezinach, inspektor wojewódzki w Łodzi i wreszcie jako inspektor ministerjalny.

Należąc do najwybitniejszych urzędników administracyjnych, pracował zmarły jednocześnie na polu naukowem, pisząc szereg prac z dziedziny organizacji administracji i prawa administracyjnego. Administracja polska traci w nim dzielnego i oddanego sprawie publicznej pracownika.

Wiązanka piosenek.

Jak ja żołdu nie dostanę,
rym cym cym,
Złapię bebe, rżnę o ścianę,
ojdana dana...

Wskutek braku robotników,

urodzaje tegoroczne na Białorusi nie zostały jeszcze zebrane z pola.

Centralny komitet partji komunistycznej Białorusi alarmuje z powodu groźnego stanu, w jakim znalazły się Komchozy i Kolchozy w Białorusi, wskutek braku robotników. W całym szeregu rejonów urodzaje tegoroczne dotychczas nie zostały jeszcze zebrane z pola. Większość rolników nie zaczęła również dotychczas siewów jesiennych. Centralny komitet partji komunistycznej nawołuje do przeprowadzenia „mobilizacji mas“ dla robót polnych, siewów i zbiórki zboża. Do Komchozu wysłano ostatnio 30-tu odpowiedzialnych pracowników, zaopatrzonych w specjalne pełnomocnictwa, niezbędne dla wywarcia nacisku na miejscowe władze i ludność w kierunku wprowadzenia w życie dyrektyw partji.

Ks. Dr. MIREK
Docent Uniw. Pozn.

Pogadanki socjologiczne.

(Prawa autorskie zastrzeżone).

Kompromis.

Filozof niemiecki Tröltsch powiedział swego czasu, że „czynność ludzka w praktycznym przebiegu może być tylko czynnością kompromisową“. Do kompromisów, — nawet t. zw. „zgniłych“, namawiał swego księcia także Macchiavelli. My sami stwierdzamy niejednokrotnie osobiście, iż „bez kompromisów trudno żyć“. Czy to w czasie zawierania pokoju, czy w okresie wyborów, czy przy podejmowaniu takiej lub innej uchwały, wszędzie stwierdzamy już to potrzebę, już to możliwość kompromisu.

Jednem słowem kompromis odgrywa w życiu społecznem ludzi niezwykle doniosłą rolę. Dlatego też socjologja zwróciła już oddawna uwagę na to zjawisko, starając się je bliżej zbadać i określić.

Cóż to jest kompromis?

Kompromis jest to pewien proces społeczny, polegający na tem, iż dwu albo więcej partnerów zgadza się dobrowolnie, aby jakaś część ich poszczególnych dążeń, zamiarów lub celów nie została spełniona ze względu na dążenia drugich, wchodzących w grę partnerów.

Zawarcie kompromisu poprzedzają zawsze t. zw. „targi“, w czasie których każda ze stron stara się jak najmniej poświęcić ze swego programu, a zmusić przeciwnika do jak największych ustępstw.

Znany ten szeroko z praktyki proces społeczny posiada kilka cech charakterystycznych, z których niezawsze zdają sobie sprawę ci, którzy kompromis zawierają.

Przedewszystkiem niemożliwy jest kompromis między stronami, z których jedna posiada nad drugą **absolutną przewagę.** Pomiędzy wilkiem a owcą niema kompromisu. Owa przewaga wszakże może występować w różnych postaciach. A więc najpierw jako **przemoc fizyczna.** Drobna i słaba grupa obrońców miasta nie może wchodzić w układy z miljonową armją wroga. Trzeba się albo poddać, albo zginąć. Inna forma przewagi — to **silna wiara** czy przekonanie o prawdziwości i słuszności swych dążeń. Jeśli ktoś jest tak pewny swego, że wszelkie inne twierdzenia, cele czy zamiary uważa **za zgruntu fałszywe lub szkodliwe** — taki człowiek **nie jest zdolny** do kompromisu. Czasem świadczy to o pięknym i niezłomnym charakterze — a czasem o tępocie umysłowej.

Jeszcze inna forma przewagi wykluczającej kompromis zachodzi wtedy, gdy naprzeciw siebie stają **dwa całkowicie wykończone systemy pojęć,** np. katolicyzm i komunizm, względnie na ateizmie oparty socjalizm. Kościół katolicki nie jest zdolny do żadnych kompromisów — **ale tylko w dziedzinie religijnej** t. j. wiary i opartej na wyraźnych przykazaniach Bożych moralności. Katolicyzm bowiem, jako religja, jest pewnym wykończonym i zamkniętym systemem pojęć, który na wszystkich innych religjach wypisał dawno biblijne słowa: mane, thekel, fares. Z tem zaś co dziś lub jutro upadnie z wszelką pewnością, nie zawiera się kompromisu.

Wykończony system pojęć jakichbądź, nietylko religijnych, — zapewnia danej grupie społecznej lub poszczególnemu jej przedstawicielowi **niezwykłą moc antykompromisową** w tej właśnie dziedzinie, której owe wykończone pojęcia dotyczą. Np. sprawa rewizji granic polsko-niemieckich nie może być przedmiotem kompromisu ze względu na postawę narodu polskiego. Sprawa zniesienia liberum veto i przywilejów szlachty była ongiś niemożliwa z względu na przekonania szlacheckich posłów o niższości stanu robotniczego i włościańskiego.

Kompromisy mogą zawierać tylko te strony, względnie — kompromis może dotyczyć takich zagadnień, **w których ani jedna ani druga strona nie czuje się absolutnie pewna.** Dlatego to znana jest oddawna w sztuce dyplomatycznej walka polegająca na osłabieniu lub sfałszowaniu **silnych atutów** przeciwnika. Wtedy bowiem dopiero partner staje się uleglejszy, kiedy zwątpi w słuszność względnie absolutną konieczność swoich celów.

Rzecz ciekawa, iż każdy kompromis nie zbliża ale przeciwnie **oddala psychologicznie** od siebie te strony, które go zawierają. Po jednej bowiem i po drugiej stronie utrzymuje się mniemanie, iż stała się tu **jakaś krzywda.** Dlatego też niektórzy mężowie stanu uważają, iż w państwie, w którem znajduje się więcej narodowości — powinnoby się unikać okazji do kompromisów. Radzą zaś jedni: **absolutną supremację** jednej narodowości nad innemi, drudzy zaś: **federalizm,** polegający na zabezpieczeniu danym narodom ich **odrębności kulturalnych** — języka, szkoły, religji, zwyczajów, rozrywek i t. p. — a ograniczeniu się do zapewnienia jedności państwowej.

I jeszcze jedną cechę kompromisu podkreśla socjologja. **Im większy nacisk** odczuwają strony mające zawrzeć kompromis, tem łatwiej kompromis taki dochodzi do skutku. Ludy b. monarchji austro-węgierskiej, zwłaszcza zaś dawnego imperjum rosyjskiego wykazywały dużo skłonności do kompromisów wskutek potężnego **nacisku rządowego.** Metoda nacisku wszakże tylko tam się udaje, gdzie panuje uczucie wielkiej zależności. Gdzie zaś tego uczucia niema, tam nacisk z góry może wywołać wręcz odwrotne skutki.

Z WIELKOPOLSKI i POMORZA

Usiłowane samobójstwo.

Z **Inowrocławia** donoszą: W dniu 23 bm. w czasie popołudniowym usiłowała popełnić samobójstwo Jadwiga Wrzesińska zam. u rodziców przy ul. Dworcowej. Denatka, jak stwierdzono, jest umysłowo upośledzona. Podczas nieobecności rodziców, powiesiła się na sznurku zawieszonym przy lampie u sufitu. Przewieziona do szpitala nie odzyskała dotychczas przytomności. Istnieje jednak nadzieja utrzymania jej przy życiu.

Nieszczęśliwy wypadek.

Ze **Strzelna** donoszą: Na szosie w Janowicach pow. Strzelno autobus własność Juljana Czosnowskiego z Kruszwicy jadąc z Inowrocławia do Kruszwicy uderzył stojącego na szosie robotnika Wincentego Błaszaka, lat 22, zamieszkałego w Janowicach. Lekarz dr. Kowalski z Kruszwicy po udzieleniu pierwszej pomocy odesłał Błaszaka w stanie nieprzytomnym do szpitala w Strzelnie.

Zastrzelił syna na polowaniu.

Mimowolne zabójstwo.

Z **Torunia** donoszą: Podczas polowania na kuropatwy oberżysta Cywiński Stanisław, zam. w Gostkowie pow. toruński, postrzelił syna swego, 13-letniego Jana, który w pół godziny po wypadku wskutek otrzymanych ran zmarł. Rozpacz nieszczęśliwego ojca, z powodu utraty ukochanego syna, którego śmierci stał się mimowolnym sprawcą, nie ma granic. Tragiczny ten wypadek wywołał w całej wiosce przygnębienie.

Samobójstwo ziemianina.

Ze **Starogardu** donoszą: Popełnił samobójstwo przez powieszenie właściciel dóbr rycerskich Żabianki, Chmielecki. Denat osierocił dziesięcioro dzieci, które pozostają bez wszelkiej opieki, gdyż matka zmarła już przed dwoma laty. Przyczyna tak rozpaczliwego kroku jest nieznana.

Szkoła Rolnicza w Bielawkach ogłasza...

Szkoła Rolnicza w Bielawkach w powiecie starogardzkim (dawniej Kowalewo - Pom.) jedyna szkoła typu półtorarocznego na Pomorzu ogłasza wpisy uczniów do dnia 25 października bież. roku.

Szkoła kształci samodzielnych rolników praktyków. Nauka odbywa się teoretycznie i praktycznie na gospodarstwie szkolnem.

Warunki przyjęcia: ukończenie lat 16 i najmniej świadectwo ukończenia szkoły powszechnej.

Szczegółowe warunki przyjęcia przesyła dyrekcja Szkoły Rolniczej w Bielawkach, poczta Pelplin, Pomorze.

Rajd kawalerji Warszawa—Gdynia.

Druga komisja kawalerji organizuje w dniu 26. bm. raid kawaleryjski na przestrzeni Warszawa — Gdynia. Raidowi przewodniczy gen. Dreszer. Dnia 26 bm. o godz. 4 zrana nastąpił marsz pierwszego pułku szwoleżerów. W raidzie bierze udział około 50 oficerów.

—::—

SOLEC KUJAWSKI. Podziękowanie. Staraniem Komitetu w skład którego weszli pp.: Baranowski, Dudziak i Ratajczak odbyła się dnia 7. bm. w Solcu Kujawskim zabawa, z której czysty zysk przeznaczono na cele Stow. „Rodzina Policyjna" powiatu bydgoskiego. Komitetowi i wszystkim tym, którzy przyczynili się do zorganizowania zabawy składam w imieniu zarządu serdeczne Bóg zapłać. Przewodnicząca (—) Kochmańska.

FORDON. Przedstawienie amatorskie i zabawa Sokoła żeńskiego. Tow. gimn. „Sokół" żeński urządza w niedzielę, dnia 28 bm. w sali Strzelnicy w pierwszą rocznicę założenia gniazda przedstawienie amatorskie, połączone z zabawą taneczną i rozmaitemi niespodziankami. Odegrane będą: „Modna choroba" i sztuka ludowa ze śpiewami p. t. „Złote pantofelki". Szanowne Obywatelstwo jak również druhny i druhów okręgu V. jak najuprzejmiej zaprasza się. Dla zamiejscowych dogodna komunikacja autobusowa. Zarząd.

KORONOWO. Z Tow. Powst. i Wojaków. Zebranie miesięczne Tow. Powstańców i Wojaków odbędzie się w sobotę, dnia 27. bm. o godz. 8 wiecz. w sali p. Gollnikowej. Z powodu ważnych spraw uprasza się członków o jak najliczniejsze przybycie. Sympatycy towarzystwa mile widziani. Zarząd.

Nakło.

Obchód 25-lecia walki o szkołę polską odbędzie się w niedzielę, dnia 28. bm. w sali Strzelnicy połączony z bardzo urozmaiconym programem. Wstęp bezpłatny. Obchód ten organizuje Komitet Obywatelski.

Wieczór Kazimiery Rychterówny. Ogół naszej inteligencji pospieszy na pierwszy u nas wieczór świetnej „rekordzistki słowa" K. Rychterówny w dniu 29. bm. Program bardzo bogaty i interesujący w twórczej interpretacji tej jedynej w swoim rodzaju artystki - recytatorki stanowi dla nas niezwykłą atrakcję.

Z. O. K. Z. W ub. tygodniu odbyło się zebranie Z. O. K. Z. Referat o Pomorzu i jego znaczeniu wygłosił prezes p. P. Ziarnek. W miejsce przeniesionego sekretarza p. Szorskiego wybrano p. St. Smolarza. W wolnych głosach przemawiali: burmistrz Bobowski, p. Bobek, p. Jurczyński itd.

Wybryki łobuzerji. Znani awanturnicy Oleś i Janecki z Polichna obrzucili kamieniami skład kolonjalny p. Bechowej, wybijając wszystkie szyby i uszkadzając ramy okien i drzwi.

Kradzież. Do mieszkania p. Rochockiego zakradli się nieznani sprawcy i skradli różne przedmioty wartościowe oraz kilkadziesiąt złotych w gotówce.

Damasławek.

Zebranie Tow. Pszczelarzy odbędzie się w niedzielę, dnia 28. bm. o godz. 15 w lokalu p. Mencla. Z powodu bardzo ważnych spraw przybycie wszystkich członków pożądane. Zarząd.

Wielka kradzież. W nocy z 24 na 25 bm. wtargnęli złodzieje do składu bławatów „Bazar" właśc. p. M. Małek i zabrali kilka płaszczy męskich i damskich, ubrań, towarów łokciowych, wartości około 7000 zł. Włamywacze zabrali najlepsze towary. Część towaru znaleziono w rowie obok p. Górnego. Poszkodowany nie był ubezpieczony od kradzieży.

Z Inowrocławia.

Budowa kolei Herby — Inowrocław. Z dn. 16. bm. roboty przy budowie kolei państwowej Herby — Inowrocław objęła firma „Biuro Budowlano-Przemysłowe Kazimierz Cebrzyński i Ska, Sp. z ogr. odp.", Warszawa, Aleje Jerozolimskie nr. 24, biuro polowe w Bachorcach, powiat Strzelno. We wszystkich sprawach należy zwracać się do kierownictwa robót w Bochorcach, poczta Kruszwica.

Kronika sądowa. Za kradzież szyn kolejki konnej na szkodę majętności Latkowo, skazani zostali: handlarz Ziętara z Janowa na półtora roku więzienia; Kwiatkowski Józef i Wawrzyn Dzienny otrzymali po 8 miesięcy i Pawłowski na 3 miesiące. Wszyscy pochodzą z Jacewa powiat Inowrocław. Za fałszerstwo dokumentów zasądzony został Kazimierz Bartoszak z Szadłowic powiat Inowrocłow na 1 miesiąc więzienia. Podrobił on podpis gospodarza Harendy i spowodował tem, że kasjer „Rolnika" w Inowrocławiu wypłacił mu 150 zł. Ponadto przyłapano go z kwitami sfałszowanymi na sumę 350 zł oraz z wekslem na 400 zł. Oskarżony przyznał się do winy.

Kradzież w szkole wydziałowej męskiej. W ub poniedziałek zauważono brak mikroskopu wartości 1000 zł. Ta okoliczność naprowadziła na ślad systematycznej kradzieży wielu przedmiotów na szkodę zakładu i uczniów, której dopuszczał się, jak wykazało dochodzenie wstępne, woźny tej szkoły — Jabłoński. Dokonana rewizja w jego mieszkaniu wykazała, że kradł książki, zeszyty, ołówki, gumy, których posiadał całe zbiory. Przed wakacjami jeszcze jednemu z uczniów zginęły skrzypce, które Jabłoński musiał „skręcić". Osadzony w areszcie do kradzieży częściowo się już przyznał.

Kronika policyjna. Walenty Płocek zgłosił kradzież roweru. Leon Trando zgłosił kradzież czapki i laski z garderoby z Sokolni Leon Kąkol w miejscu zgłosił kradzież węgla na szkodę kolei państw. Zakłady „Solvay" zgłosiły kradzież drzewa budowlanego z kopalni soli.

Zjazd Tow. Powstańców i Wojaków obwodu Skórcz.

W ub. niedzielę odbył się w Skórczu zjazd prezesów i komendantów obwodu Skórcz powiatu starogardzkiego.

Na zjazd przybyli przedstawiciele 16 placówek, reprezentujących przeszło 800 członków, pracujących na niwie P. W. i W. F.

Zjazd zagaił wiceprezes obwodu ppor. rez. Dobrzeniecki, witając zebranych delegatów i gości.

Po sprawdzeniu obecnych przez sekretarza wójta p. Grzankowskiego, przewodniczący wręczył dyplom zasługi za pracę na polu P. W. i W. F. prezesowi placówki Morzeszczyn p. Borowiczowi, poświęcając kilka słów z tej okazji i kończąc życzeniem dalszej owocnej pracy.

Następnie komendant obwodu p. Wiklendt zreferował obszernie plan mających się odbyć w dniu 5. 10. br. manewrów członków P. W. obwodu Skórcz. Plan manewrów został przyjęty i zatwierdzony.

W toku ożywionej dyskusji wiceprezes obwodu ppor. rez. Dobrzeniecki podał do wiadomości, że p. por. Mieczkowski ma być w najbliższym czasie przeniesiony na inne stanowisko i uchwalili nast. prośbę:

Zebrani prezesi i komendanci obwodu Skórcz, reprezentujący przeszło 800 członków, licząc się z tem, jaki uszczerbek spowoduje to dla postawionych na należytej platformie prac P. W. i W. F., zwracają się do władz wojskowych z prośbą o pozostawienie por. M. na tem samem stanowisku.

Po uchwaleniu powyższej rezolucji i wyczerpaniu porządku obrad, wiceprezes obwodu ppor. rez. Dobrzeniecki, żegnając zebranych w gorących słowach, solwował zjazd z hasłem „Wolność".

Żnin.

Niezwykły krzak kartofli. Właściciel posiadłości w Żninie p. Hugo Werner w ogrodzie swym pielęgnował krzak kartofli. I co się okazało. Oto z pod krzaku wyjęto 97 kartofli.

Strzelanie obwodowe. Zarząd obwodu Zw. Tow. Powstańców i Wojaków w Żninie urządza dla Towarzystwa Powstańców i Wojaków obwodu żnińskiego ostre strzelanie o nagrodę wędrowną. Prócz tego odbędzie się w Strzelnicy Bractwa Kurkowego koncert orkiestry żnińskiego Tow. Powst. i Wojaków, strzelanie dla wszystkich z broni małokalibrowej i wiatrówek o nagrody. Wieczorem w sali p. Woźniakowej odbędzie się zabawa taneczna.

Pobiedziska.

Nowy kort tenisowy. W Pobiedziskach, powiecie poznańskim, wybudowano kort tenisowy dzięki inicjatywie p. Kazimierza Karasiewicza. Jest to jak na Pobiedziska rzecz godna uwagi, zwłaszcza, że sport u nas bardzo słabo się rozija, może dlatego że wybudowane boisko nie jest utrzymane należycie. Zapewnie utworzenie klubu tenisowego, będzie etapem szybszego rozwoju sportu w naszem mieście. Tym sympatykom białego sportu, którzy rozumieją, że przez zdrowe ciało dojdzie się do zdrowego ducha młodzieży, a przez nią do tężyzny narodu serdecznie dziękuje młodzież pobiedziska, przedewszystkiem pp.: Deglerowi z Węglewa, dyr. Meissnerowi z Pomarzanowic, Kajutowi z Promna, Kottkemu z Główieńca, sędziemu Kowalewiczowi, aptekarzowi Wolskiemu, Palmowskiemu, Olsztyńskiemu, Wegnerowi, Góreckiemu, Krugiołce, Liskowi, Nowaczykowi Janowi, Mareckiemu Stanisławowi, Henslowi, Świątkowskiemu, Piszczygłowie, Staszewskiemu Stanisławowi, Kosińskiemu Teodorowi, Bielawskiemu i Przykuckiemu.

Sadłogoszcz-Zalesie.

Z życia Powstańców i Wojaków. Dnia 21. bm. na zebraniu miesięcznem Tow. Powst. i Wojaków uchwalono rezolucję nast. treści: Powstańcy i Wojacy Sadłogoszcz - Zalesie oświadczamy, że stoimy na straży nienaruszalności ziem Rzeczypospolitej Polskiej i nie dopuścimy do naruszenia praw Polski, do odwiecznie polskiej ziemi. Manifestując swe niezłomne prawo do odwiecznie polskich ziem, oświadczamy gotowość obrony zagrożonych granic. Niech wszystkie narody świata dowiedzą się, że pragniemy pokojowego współżycia z naszymi sąsiadami, ale zagrożeni w swoim bycie i wolności, nie zawachamy się naszej wolności i praojców ziemi bronić do ostatniego. Tak nam dopomóż Bóg.

Rogoźno.

Turniej szachistów. W ub. niedzielę odbył się w Chodzieży turniej szachistów pomiędzy graczami z Rogoźna a Chodzieży. Gra nie została zakończona i rozstrzygnięta będzie przy następnem rewanżowem spotkaniu w Rogoźnie.

Licencjonowanie ogierów. W dniu 10 października odbędzie się w Obornikach i Rogoźnie licencjonowanie ogierów prywatnych.

Ze sportu. Ub. niedzieli na stadjonie miejskim K. S. „Wełna" rozegrał zawody w piłkę nożną z drużyną „Czarni" z Poznania. Wynik 3:2 na korzyść gości. Sędziował sędzia związkowy.

Z Tow. Kupców. Pod przewodnictwem prezesa p. Strugały odbyło się zebranie Tow. Kupców. Protokulant p. Jaroszewski. Uchwalono urządzić dnia 19 października wielkie zebranie. W wolnych głosach omawiano sprawy organizacyjne.

Na zebraniu sejmiku powiatowego jako kandydatów na stanowisko wójta w Rogoźnie wysunięto p. Dachterę, p. Krzemieniewskiego i p. Wrzeszcza. Kandydaci zostali przedłożeni p. wojewodzie, który jednego z nich zamianuje.

Pomór świń. W zagrodzie p. Edwarda Koppa w Gościejewie stwierdzony został pomór świń. Natomiast pomór świń wygasł w gminie Jaryszewo.

Ostrów.

Epilog sprawy Naidera. Głośną była swego czasu sprawa niej. Naidera ze Lwowa, który usiłował na gruncie ostrowskim jako sekciarz, głosić nowe „nauki". Wówczas to zdrowy odłam naszej młodzieży wystąpił energicznie przeciwko bluźniercy i udaremnił jego występ. Sprawa ta znalazła we wtorek swój epilog przed sądem powiatowym w Ostrowie. Na ławie oskarżonych zasiadło kilku młodzieńców oskarżonych o pobicie sekciarza, a jeden z nich o kradzież biblji sekciarskiej. Sąd w wystąpieniu młodzieży nie dopatrzył się żadnego przestępstwa i wszystkich uwolnił od winy i kary. Obrona spoczywała w rękach adw. Jankowskiego.

Nieszczęśliwe wypadki. Robotnik Antoni Chmiela zatrudniony w firmie L. Czarliński (fabryka maszyn), wskutek nieuwagi doznał okaleczenia ręki. — U zbiegu ul. Wrocławskiej i Rynku samochód półciężarowy zderzył się z jednokonką Ign. Kleinerta z Ostrowa. — Drugi wypadek zderzenia motocyklu z rowerem miał miejsce u zbiegu ul. Zdunowskiej i Kolejowej. Motocykl i rower poważnie uszkodzone.

Kradzież. Złodzieje włamali się do składu Antoniego Glapy, Rynek 13 i skradli maszynę system Orzeł, wartości około 600 zł

Szczegóły pożaru w Bledzianowie. W ub. tygodniu wybuchł w Bledzianowie groźny pożar, pastwą którego padła stodoła z tegorocznemi zbiorami i narzędziami rolniczemi. Jak dochodzenia wykazały, ogień spowodował przez nieostrożność 12-letni Kazimierz Graf.

Wiadomości z Chełmna.

Osobiste. Ogólnie lubiany wikary kościoła farnego, prezes Związku Towarzystw, patron Stowarzyszeń Młodzieży Polsko-Katolickiej i radny miasta Chełmna, ks. Alojzy Górnowicz przeniesiony został do parafji Rogoźno pow. Grudziądz. Następcą jego będzie obecny kapelan ks. biskupa ks. Jagła z Pelplina.

Gościnny występ K. Rychterówny. Dn. 19 bm. gościła w Chełmnie znakomita artystka p. Kazimiera Richterówna. Publiczność dopisała. Recytatorkę hucznie oklaskiwano. — W przerwach koncertowała doskonale zgrana orkiestra S. M. P. z Chełmna.

Kino „Stylowy" wyświetla „Kainowe perły" z Lonem Chaneyem w roli głównej.

Kradzież owocu. Stefanji Kamińskiej, zamieszkałej na wybudowaniu, skradziono z ogrodu około 2 ctr. jabłek, wartości 50 zł. Większą ilość owocu skradziono również Lewandowskiemu Piotrowi z Osnowa koło Chełmna.

Włamanie do składu bławatów. Nocą z 20 na 21 bm. włamali się nieznani sprawcy do składu p. Ganasińskiego Jana przy ul. Marsz. Focha 22, gdzie skradli kilka kawałków materjału na ubrania męskie, wartości około 1.400 złotych.

Włamanie do składu obuwia. Włamano się do składu obuwia p. Szmeki Tomasza przy ul. Marsz. Focha i skradziono 5 par bucików i kilka tuzinów skarpetek, wartości 200 zł.

„Amatorki" jedwabiu. Dn. 20 bm. przytrzymała tut. policja trzy zawodowe złodziejki sklepowe, które dopuściły się licznych kradzieży jedwabiu, niej. Szostak Janinę i Jarczewską Anielę z Warszawy i Frankowską Rozalję z Poznania.

Sąd Powiatowy w Chełmnie poszukuje robotnika Malkowskiego Bernarda, ur. 9. XI. 1911 r. w Stomfoniu pow. Chełmno, ostatnio zamieszkałego w Chełmnie przy ul. Toruńskie Przedmieście 4, syna Kazimierza i Heleny Malkowskich, karanego w kwietniu 1928 r. przez Sąd Powiatowy w Grudziądzu za kradzież, — podejrzanego obecnie o zbrodnię z §§ 43 i 77 k. k.

Pakość.

Z walnego zebrania „Rolnika". Walne zebranie „Rolnika" odbyło się w ub. wtorek, dnia 23. bm. Zebranie zagaił w obecności licznie zebranych członków prezes Rady Nadzorczej p. L. F. Stroiński. W skład prezydjum zebrania weszli pp.: Graczyk Michał z Szerokiego - Kamienia przewodniczący, Siński Józef sekretarz oraz ławnicy pp. Hoppe Stanisław - Popowiczki, Jercha Stanisław - Rycerzewo, Rachuj Apolinary - Mierucin. Sprawozdanie zarządu zdał kierownik p. Nowak, a Rady Nadzorczej p. Stroiński. Zebranie udzieliło zarządowi i Radzie Nadzorczej pokwitowanie, przyjmując bilans w sumie 468.242,80 zł. Do dyspozycji walnego zebrania pozostało 1.452,75 zł z której to sumy przeznaczono na dywidendę 10 proc. co wynosi 1.221,30 a resztę w wysokości 231,45 przeznaczono na wynagrodzenie dla Rady Nadzorczej. Pozatem uchwalono podwyższyć udziały z 200 zł na 500 zł W miejsce ustępujących trzech członków Rady Nadzorczej, których kadencja upłynęła, wybrano pp. Sobeckiego Michała - Dobieszewiczki, Hankiewicza Franciszka - Wielowieś i p. Kubickiego Walentego - Mierucin. Stan członków Spółdzielni na rok 1930-31 wynosi 176 z 243 udziałami.

Wągrowiec.

Bieg okrężny. W ub. niedzielę po południu odbył się się bieg okrężny na 4500 mtr. Do biegu stanęło 28 zawodników. Nagrody otrzymali: Józef Wiśniewski, Alojzy Błażejewski, Bolesław Przeradzki, Sylwester Michalski, Wacław Kaniewski, J. Biedrzyński, St. Szymkowiak, Cz. Świtajski, Ludomir Werbliński, Wacław Widziński, Cz. Marciniak, Ed. Wieczorek, Fl. Michalski, Adam Tyborski, Antoni Leśniak.

Przedstawienie amatorskie. W niedzielę, dnia 5 października urządzają dzieci z Sierocińca w sali starej Strzelnicy p. Zjawińskiego przedstawienie. Odegrany będzie I. „Obraz Matki Najświętszej", II. „Fatalna pomyłka".

Kradzież. W ub. niedzielę skradziono gospodarzowi p. Czajkowskiemu w Morakowie pow. Wągrowiec kilka ubrań, bieliznę i t. p.

Apel przedstawicieli
powiatów chojnickiego, sępoleńskiego i tucholskiego o jedną polską listę wyborczą na Pomorzu.

W ub. wtorek, dnia 23. bm. odbyła się w hotelu p. Marjanowskiego w Tucholi konferencja przedstawicieli wszystkich ugrupowań politycznych i gospodarczych i społecznych z powiatów chojnickiego, sępoleńskiego i tucholskiego. Przewodniczącym zebrania został wybrany prof. Gicz, prezes zarządu pow. Z. O. K. Z. Na porządku dziennym była sprawa połączenia wszystkich polskich stronnictw politycznych i stworzenie w ten sposób jednego frontu wyborczego w walce z zakusami Niemców o Pomorze. Na temat ten wywiązała się obszerna dyskusja, w której zabierali głos m. in. pp.: dr. Sobierajczyk z Chojnic, szamb. Prądzyński ze Skarp, Kaleta z Chojnic, Słomiński z Glisna, dr. Prais z Tucholi, Baran z Sępólna. Wszyscy mówcy z naciskiem podkreślali konieczność zjednoczenia wszystkich Polaków do walki z niemczyzną.

Ze sprawozdań przedstawicieli wyżej wymienionych powiatów wynika, że społeczeństwo polskie jest w tej sprawie jednomyślne.

Konferencja delegatów wyłoniła z siebie ściślejszy komitet, w skład którego weszło po trzech przedstawicieli z każdego powiatu, mianowicie pp.: dr. Sobierajczyk, Kaleta i Rogala z pow. Chojnickiego, pp.: szamb. Prądzyński, insp. Baran, Rajewski z pow. sępoleńskiego, pp.: prof. Guz, ks. prob. Mazela i dr. Prais z pow. tucholskiego.

Po zamknięciu dyskusji zebrani na konferencji uchwalili rezolucję nast. treści:

Zebrani delegaci z powiatów chojnickiego, sępoleńskiego i tucholskiego

1. Wzywają wszystkie polskie stronnictwa polityczne na Pomorzu do zaniechania wystawienia osobnych list partyjnych i złączenia się około jednej wspólnej listy wyborczej.
2. Uupoważniają Komitet do połączenia się z przedstawicielami innych powiatów.
3. Upoważniają Komitet do przeprowadzenia odpowiednich pertraktacyj z przywódcami stronnictw politycznych na Pomorzu.

Z Torunia.

Nocny dyżur ma do dnia 26. bm. włącznie apteka „Pod Orłem", Rynek Nowomiejski.

Z TEATRU POMORSKIEGO.

W piątek, dnia 26. bm. o godz. 20 znakomita komedja A. Grzymały - Siedleckiego „Maman do wzięcia", której dowcip, satyra, zabawne sytuacje i kapitalne typy budzą nieopisaną wesołość. Artyści prześcigają się w grze koncertowej, a w zespole tym przoduje w roli szalejącej mamy pani Kozłowska-Małkowska, mając w pp. Porębskiej, Wiesławskiej, Zarembinie, Cornobisie, Olędzkim, Tatarkiewiczu, Lenczewskim, Dytrychem, Janowskim, Rozmarynowskim, Dębowiczu niezrównane otoczenie.

W sobotę, dnia 27. bm. o godz. 16 nowe „Bajki" dla dzieci (ceny miejsc od 30 gr do 2 zl). W programie głównym numerem będzie „Psotny Ignaś" z ulubienicą milusińskich, Ninką Wilińską. Pozatem szereg atrakcyj i emocjonujący małych widzów konkurs deklamacji z nagrodami,.

Nadzwyczajne walne zebranie „Sokoła" Toruń III odbędzie się dnia 30. bm. o godz. 19 w sali „Eldorado", Szosa Chełmińska. O przybycie członków prosi zarząd.

Wieczornica sportowców. Dnia 27. bm. staraniem podgórskiego Klubu Sportowego odbędzie się w sali p. Rzepkiewicza wieczornica, połączona z tańcami. Wieczornica ta będzie zarazem oficjalnem zakończeniem sezonu letniego.

Patrjotyczne stanowisko kupiectwa toruńskiego.

Dnia 23. bm. odbyło się nadzwyczajne zebranie Tow. Kupców Chrześcijańskich przy licznym udziale członków, na którem uchwalono nast. rezolucję:

Zorganizowane kupiectwo miasta Torunia zebrane na nadzwyczajnem zebraniu manifestacyjnem w dniu 23 września, oburzone do głębi wystąpieniem ministra Rzeszy Treviranusa protestuje jak najenergiczniej przeciw niesłychanym zakusom niemieckim na rdzennie polskie ziemie i oświadcza jak najuroczyściej:

1. Że jest zdecydowane do bezwzględnej obrony interesów polskich a temsamem do wykazania opinji publicznej całego świata, że kupiectwo miasta Torunia gdy chodzi o całość i nienaruszalność granic Rzeczypospolitej zawsze twardo i jednym frontem staje w ich obronie.

2. Nie pozwolimy nigdy, aby ktokolwiek ważył się naruszać obecny stan pokojowy, atakował granice Rzeczypospolitej Polskiej i przeszkadzał w normalnym rozwoju pracy ekonomicznej naszego kraju.

3. Ślubujemy, że nie oddamy dobrowolnie ani piędzi ziemi polskiej, w obronie której, jak również całości granic Polski gotowi jesteśmy do poniesienia wszelkich ofiar. Hasłem naszem jest: „Nie damy morza i Pomorza".

Dla zadokumentowania naszej solidarności uchwalamy obowiązkowe opodatkowanie wszystkich członków Towarzystwa Kupców Chrześcijańskich oraz Koła Drobnego Kupiectwa, **na rzecz funduszu dla zakupienia polskiej łodzi podwodnej mającej otrzymać nazwę „Odpowiedź Treviranusowi".**

RAJKOWY. Fala kradzieży się wzmaga. Z powodu wzmagających się wypadków kradzieży, mieszkańcy proszą o przydzielenie choćby jednego posterunkowego. Mimo, iż pelplińska policja przeprowadza często patrole w Rajkowach, jednak to nie wystarcza.

Radzyn.

„Dzień Katolicki" dekanatu radzyńskiego odbył się w ub. niedzielę, dn. 21 bm. według programu i to mimo niepogody. Przybyłe ze wszystkich ośmiu parafij organizacje ustawiły się o godz. 9,45 rano przy zamku i stamtąd wyruszyły na rynek, gdzie na obszernej estradzie odbyła się Msza św., celebrowana przez delegata biskupa, ks. infułata Bartkowskiego z Pelplina. Kaznodzieją na temat apostolstwa świeckich był ks. prof. Karczyński z Torunia. Uroczyste zebranie po nabożeństwie odbyło się w sali „Strzelnicy". Do prezydjum weszli pp.: Meysztowicz z Piecewa, p. Marcinkowski z Gołębiewa, rektor Klimek i burmistrz Gibas. Uchwalono wysłać telegramy hołdownicze do nuncjusza w Warszawie, do wojewody w Toruniu i do ks. biskupa w Pelplinie. Sprawozdanie z akcji katolickiej w dekanacie zdał ks. radca Wojciechowski, proboszcz miejscowy, omawiając 4 działy pracy: oświatę (ks. Wojciechowski), dobroczynność dla ubogich (ks. proboszcz Firyn — Okonin), misje (ks. dziekan Karczyński — Rywałd), dział liturgiczno-muzyczny (ks. prob. Bruski — Linowo). Bezpośrednio potem odbyły się równocześnie dwa zebrania sekcyjne: młodzież (referował generalny sekretarz Związku ks. Żynda) oraz Apostolstwo Modlitwy (dyrektor diecezjalny Dzieła ks. Karczyński z Rywałdu).

Po nieszporach odegrała młodzież starannie i dobrze wystawioną sztukę p. t. „Król a biskup". Wszyscy uczestnicy z przebiegu Dnia Katolickiego byli bardzo zadowoleni.

Z Grudziądza.

Władzom naszym pod uwagę. Otrzymaliśmy kilka listów z różnych stron powiatu grudziądzkiego i świeckiego, donoszących nam, że właściciele ziemscy, Niemcy, nie podają do list wyborczych robotników sezonowych, oczywiście Polaków. A że to z różnych stron donoszą nam, przypuszczamy, że właśc. ziemscy, Niemcy, umyślnie to czynią, aby w danej miejscowości a już szczególnie w okręgu grudziądzkim tych robotników nie dopuścić do wyborów. Sprawa jest nader ważna i dobrzeby było, aby władza nasza się tą sprawą zainteresowała.

Ze Zw. Chrześc. Nauczycieli Szkół Powsz. Dnia 27. bm. (sobota) o godz. 19 odbędzie się w lokalu firmy Marchlewski & Zawadzki miesięczne zebranie Koła. Na porządku obrad są sprawy organizacyjne, jak: podwyższenie składek członkowskich, zebranie funduszu na budowę domu w Jastrzębiej Górze, udział w akcji antyniemieckiej z powodu wystąpienia Treviranusa itp. Akcja ubezpieczenia na życie itd. Noga. Sprawy są bardzo ważne. Wobec tego prosi się wszystkich członków o przybycie. Ryczakowicz, prezes.

Zebranie Tow. Właścicieli Nieruchomości. Po zagajeniu i odczytaniu protokółu sekretarz p. Bieńkowski zdał ściśle sprawozdanie ze zjazdu prezesów i sekretarzów Centrali Pomorskiej w Toruniu, odbytego w dniu 14. bm., gdzie zaprotestowano przeciw zakusom Treviranusa uchwalając rezolucję, która została przedłożona p. wojewodzie pomorskiemu. Uchwalono starać się o stworzenie jednej listy wyborczej na Pomorzu o ileby to było możliwem. W wolnych głosach sekretarz p. Bieńkowski poruszył sprawę oświetlania klatek schodowych. Po dłuższej dyskusji, w której zabierali głos pp. Bork, Wolny, Urban, Rzeszuski i Reszutowa uchwalono stawić wniosek do kompetentnych władz o wydanie zarządzenia utrzymania stanu pierwotnych zarządzeń i oświetlenia klatek do godz. 9 wieczór i zamykanie bram.

Zawody strzeleckie okręgu grudziądzkiego Tow. Powstańców i Wojaków odbędą się w Grudziądzu w niedzielę dnia 28. bm. według nast. programu: godz. 8: zbiórka zawodników przed dworcem kolejowym, godz. 8,30: odmarsz do kościoła garnizonowego na nabożeństwo, godz. 10,30: po skończonem nabożeństwie odmarsz na strzelnicę garnizonową, godz. 11: wydanie instrukcji i legitymacyj strzeleckich, a następnie rozpoczęcie zawodów, godz. 14: zakończenie zawodów, ustalenie wyników oraz przydanie nagród, poczem wspólny obiad. W zawodach wezmą udział członkowie wszystkich Towarzystw Powstańców i Wojaków powiatu grudziądzkiego.

Starosta grodzki p. Montwiłł objął urzędowanie. Starosta grodzki p. Montwiłł, który obecnie przechodzi rekonwalescencję po ciężkim wypadku samochodowym, objął już urzędowanie. P. starosta Weese, który sprawował w zastępstwie urząd starosty grodzkiego w Grudziądzu, dziś wyjeżdża do Wejherowa na swe stanowisko wicestarosty morskiego w Wejherowie.

Koncert Moniuszkowski. Dnia 5 października br. odbędzie się w Domu Żołnierza Polskiego (przy ul. Prowiantowej) koncert orkiestry 65 p. p. na cel budującego się w Warszawie pomnika nieśmiertelnego twórcy opery narodowej i pieśni polskiej, Stanisława Moniuszki. Nad programem, który składa się wyłącznie z utworów St. Moniuszki, pracuje kapelmistrz orkiestry por. Hryniewicz. Cel jest piękny i wzniosły, koncert zapowiada się o bogatym i efektownym programie. Szanownych obywateli i młodzież uczącą się m. Grudziądza i okolic, uprasza się o jak najliczniejsze przybycie. Początek koncertu punktualnie o godz. 4 po południu.

Do gniazd Sokolich na terenie m. Grudziądza.

W niedzielę, dnia 28. bm. urządza Komitet parafjalny uroczyste pożegnanie naszego ukochanego proboszcza J. E. ks. biskupa Dembka, mianowicie wspaniałą akademję, która odbędzie się w Teatrze Miejskim.

Wzywamy wszystkie zarządy gniazd na teren m. Grudziądza, aby wysłały wszystkie siły, by drużyna sokola jak najliczniej stawiła się na tę uroczystą akademję.

Zbiórka o godz. 15 (3-ciej po poł.) w ogrodzie Teatru Miejskiego.

Strój uroczystościowy, polowy lub czapka sokola. Gniazdo Grudziądz I. stawi się ze sztandarem. Do szeregu staną wszystkie oddziały, jak niemniej młodzież obojga płci. Czołem!

Przewodnictwo III. Okręgu.

ZMARLI.

Ś. p. **ks. radca Mieczysław Rzewuski,** proboszcz w Miłobądzu, były dziekan dekanatu golubskiego, w 53 roku życia a 28 roku kapłaństwa. R. i. p.!

Wiadomości z Tczewa.

Z pobytu J. Eks. ks. biskupa chełmińskiego. Jego Eks. ks. biskup po wizytacji parafji nowomiejskiej w Tczewie zamianował ks. kuratusa Młyńskiego w powierzonej jego pieczy parafji św. Wojciecha proboszczem ad honoris parafji nowomiejskiej.

Turniej tenisowy o mistrzostwo m. Tczewa. W ub. środę dnia 24. bm. rozpoczął się turniej tenisowy, który trwać będzie do niedzieli włącznie. W niedzielę odbędzie się spotkanie finałowe. Rozgrywki odbywać się będą aż na 3 kortach a mianowicie: w parku, w Strzelnicy oraz częściowo na korcie niemieckim.

Legalizacja narzędzi mierniczych odbędzie się od dnia 26. bm. do 18 października br. od godz. 8 do 13 w lokalu p. Bielawskiego, ulica Kolejowa 5.

Z urzędu stanu cywilnego. Urodzeń od 1-go do 15 września było 27, wypadków śmierci 23, ślubów zawarto 3.

Sumienie go ruszyło. W ub. wtorek zauważono przed posterunkiem P. P. stojący rower męski. Po rower nikt się nie zgłosił. Prawdopodobnie został on skradziony i nast. podrzucony. Prawy właściciel może się zgłosić po rower w komendzie P. P.

Zebranie Stow. Młodzieży męskiej parafji Nowemiasto. Dnia 21. bm. odbyło się w salce parafjalnej zebranie Stow. Młodz. męskiej z Nowegomiasta przy udziale 37 członków. Zebranie zagaił prezes hasłem „Gotów". Sekretarzem wybrano p. Kamrowskiego, naczelnikiem P. W. i W. F. obwołano p. Zimnocha, chorążymi: Schlichtę, Zajkowskiego i Wiśniewskiego. Przedstawienie amatorskie ma się odbyć dnia 12 października w dniu poświęcenia sztandaru Tow. Młodzieży żeńskiej.

„Dzień Harcerza". Staraniem Koła Przyjaciół Harcerzy z p. starostą Stachowskim na czele zorganizowany został w dn. 21 bm. „Dzień Harcerza". W sobotę o godz. 18,30 przemaszerowały wszystkie drużyny harcerskie przez miasto na boisko sportowe. W niedzielę urządzono na ulicach miasta kwestę na cele organizacji harcerskiej. O godz. 10 rano wszystkie drużyny żeńskie i męskie ze sztandarami wzięły udział w nabożeństwie w kościele Św. Krzyża. Po nabożeństwie rozwinął się wspaniały pochód przy dźwiękach orkiestry wojskowej, który zakończył się defiladą przed zarządem Koła Przyjaciół Harcerzy. O godz. 13-tej rozpoczęły się zawody sportowe drużyn miejscowych i zaproszonych ze Starogardu. O godz. 16-tej wszystkie drużyny wzięły udział w powitaniu J. E. Ks. Biskupa Chełmińskiego, przybywającego do Tczewa z wizytacją. O godz. 19,30 przy wyjątkowo pięknej pogodzie, urządzono ognisko z bardzo obfitym programem, które zaszczycił swoją obecnością J. E. Ks. Biskup. Następnie rozdano nagrody z zawodów sportowych. W dalszym ciągu następowały urozmaicenia wesołemi piosenkami i deklamacjami pod dzielnem i wesołem kierownictwem opiekuna drużyny ks. Kalinowskiego z Kocborowa. Na zakończenie przemówił komendant hufca ks. prof. Kluck, zachęcając zastępowych i drużynowych do dalszej pracy nad usprawnianiem drużyn i przygotowaniem się do obozów harcerskich w przyszłym roku.

MIŁOBĄDZ. Pogrzeb proboszcza śp. ks. radcy Rzewuskiego w Miłobędzu. Dnia 23. bm. uroczystą mszę św. żałobną odprawił ks. prałat dr. Rogala z Pelplina, mowę żałobną wygłosił dawniejszy wikary zmarłego ks. proboszcz Kłopocki z Niedamowa, zwłoki odprowadził na cmentarz koło kościoła ks. kanonik Lewandowski.

Chojnice.

Z zielonej granicy. Straż graniczna przytrzymała za nielegalne przekroczenie granicy polsko-niemieckiej Chrzanowską Otylję z Tucholi. Sąd powiatowy skazał ją na 7 dni aresztu z zawieszeniem kary na dwa lata.

Odstawiony do Kocborowa. Odstawiono do Kocborowa kupca Dziembowskiego, który dwukrotnie usiłował popełnić samobójstwo.

Pelplin.

Okręgowe zawody sportowe Stow. Młodzieży Katolickiej. W ub. niedzielę odbyły się w Pelplinie pierwsze zawody sportowe Stow. Młodzieży Katolickiej okręgu tczewskiego. Zespoły stowarzyszeń z powiatu z orkiestrą S. M. P. z Subków na czele przemaszerowały do kościoła na nabożeństwo. Nabożeństwo odprawił ks. kanonik Lewandowski. Po skończonem nabożeństwie udano się z powrotem do Ogniska, gdzie odbył się wspólny obiad. Po obiedzie przy dźwiękach orkiestry rozpoczęto zawody. Po zawodach ks. kanonik Lewandowski rozdał zwycięscom nagrody. Lwią część nagród zdobyło S. M. P. Pelplin. Nadmienić należy, iż obywatelstwo tczewskie ofiarowało dla zdobywców b. cenne i okazałe nagrody.

KRONIKA

Bydgoszcz, dnia 26 września 1930 roku.

KALENDARZYK.

Dziś: † Cyprjana i Justyny mm.
Jutro: Kosmy i Damjana mm.
Wschód słońca: godz. 5,53.
Zachód słońca: godz. 17,49.

DYŻURY APTEK:

1) **Apteka Piastowska,** plac Piastowski 25, telefon 682;
2) **Apteka pod Orłem,** Stary Rynek 14, telefon 98.

——o——

— **Muzeum Miejskie** przy Starym Rynku otwarte codziennie od 10—4, w niedziele i święta od 11—2. Obecnie w Muzeum wystawa miejskiej galerji obrazów.

— **Biblicteka Miejska** (Stary Rynek im. Marsz. Piłsudskiego 1) otwarta codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt od godz. 9—14 i od 7—20. Pracownia Naukowa i Czytelnia pism codziennie od 10—13 i od 17—20. Wypożyczalnia codziennie od godz. 11—13½ i od 17—18½.

Polskie Towarzystwo Krajoznawcze Touring Klub, ul. Libelta nr. 5, tel. 2256 od 9—19 wydaje zniżki kolejowe — wszelkie informacje w sprawach turystyczno-wycieczkowych.

——::——

Z TEATRU MIEJSKIEGO.

Dziś w piątek 26 bm. o godz. 8 pełna werwy, arcywesoła komedja w trzech aktach Aleksandra hr. Fredry p. t. **„Damy i Huzary“.**

Otwarcie nowego sezonu operetkowego.

Wysoko postawiona kultura muzyczna Bydgoszczy sprawia, że zapowiedziane na **sobotę** 27 bm. wystawienie nowej operetki p. t. **„Sztygar“** Zellera — jako otwarcie sezonu 1930/31 w dziale operetkowym budzi zrozumiałe zainteresowanie. Sztuce dano naprawdę fachową obsadę.

——o——

Na marginesie.

Raz po raz otrzymujemy listy z narzekaniem, że panie nasze za dużo poświęcają uwagi i pieniędzy swej osobie. Każda stara się przedłużyć sobie młodość zabiegami kosmetycznemi. Dawniej, gdy robiło się to domowymi środkami, lub ostatecznie przez fryzjerów, zabawka ta nie kosztowała dużo. Dziś zmieniły się metody. Powstały kosztowne „Salony piękności“. Niewinne mikstury zastąpiono drogimi ekstraktami. Znikły tak ulubione przez nasze prababki papiloty, a weszło w modę utlenianie i ondulowanie włosów. Nieprzyjemny meszek na brodzie i pod nosem usuwało się palącą zapałką. Dziś muszą to samo zadanie spełniać „Taky“ i tym podobne specyfikii. Zbytnią czerwoność twarzy zwalczano plasterkami cytryn. Gdzieżby dzisiaj! Od czego są „Teormity“ i inne wymysły uczonych profesorów. Któraż kobieta dbała dawniej o linję? Dziś majątek się poświęca, aby ją utrzymać. Manicure? pedicure?... Chyba się tam nasze prababki w grobie przewracają od tych djabelskich terminów i pomysłów. Czy to wszystko potrzebne? Czy nie szkoda na to czasu i pieniędzy? pyta jedna i druga w dawnych zasadach wychowana czytelniczka.

Otóż musimy na to pytanie odpowiedzieć: nie szkoda!

Kobieta chce być piękną i ma prawo do tego. To jest jeden z jej warunków szczęścia. A że nie każda piękną na świat przychodzi, więc trzeba naturze pomagać. Dawniej pomagano prymitywnymi środkami. Dziś terapja i technika kosmetyczna porobiły takie postępy, że kobieta, mająca pretensje do świata, obejść się bez nich nie może. One dają jej to, co się nazywa radość życia. A jest to radością życia nietylko dla niej, lecz i dla jej otoczenia.

Kobieta brzydka jest nieszczęśliwa. Czuje się ona o wiele nieszczęśliwszą od brzydkiego mężczyzny, któremu to ujdzie i wtedy jeszcze, jeśli jest bodaj do djabła podobny.

Powiecie: zalety ducha, nie ciała, decydują! Zapewne, że tak być powinno, ale tak nie jest. Dzisiaj już tak nie jest. Wartość psychiczna nie równoważy usterek fizycznych. Gdyby się dziś pojawiła druga księżna Maultasch, usunięto by ją z towarzystwa, choćby była pod względem cnót i dobroci ucieleśnieniem anioła.

Już od szeregu lat ta strona estetyczna u kobiety wysuwa się na pierwszy plan. Tak forsowane ostatnio sporty cielesne stronę piękna nie zepchnęły na drugi plan, tylko jeszcze bardziej ją utrwaliły, a nawet podniosły pod tym względem wymagania.

Niema co gadać! Brzydka kobieta czuje się wobec szczęśliwej bo pięknej rywalki bardzo upośledzoną. I dlatego ma prawo walczyć i zdobywać to, co szczęście i radość życia daje. Byle w miarę i byle w godziwych zamiarach.

——o——

— **Pogłoski o zamordowaniu Brianda.** Wczoraj po południu kursowały po Bydgoszczy pogłoski o zamordowaniu Brianda podczas sesji Ligi Narodów w Genewie. Brianda miał zamordować pewien faszysta włoski. Wiadomość o zamordowaniu Brianda wywołała rzekomo we Francji piorunujące wrażenie i uważana była za zapowiedź wojny francusko—włoskiej. Jak zdołaliśmy stwierdzić, w pogłoskach tych niema ani źdźbła prawdy. Pogłoski dotarły do Bydgoszczy — **z Gdańska,** co utrwala nas w przekonaniu, iż zatrute źródła niemieckie nie zostały dotąd zasypane. Zaognienie stosunków francusko—włoskich, — wierzymy — Niemcom byłoby bardzo na rękę, gdyż odwróciłoby uwagę świata od Pomorza.

Endecy lękają się.

Prasa endecka ogromnie zaniepokoiła się wiadomością otrzymaną **z Torunia,** że na niedzielę 28 bm. z okazji rozpoczynającego się **„Tygodnia przeciwniemieckiego“** urządzanego przez Związek Strzelecki, naznaczono **zbiórkę w Toruniu i pochód kilkunastu kompanij „Strzelca“.**

Jak wiadomo, dnia 28 bm. odbędzie się w Toruniu zjazd członków **Stronnictwa Narodowego** z województw pomorskiego, poznańskiego, warszawskiego i łódzkiego.

Wycieczkę z Bydgoszczy organizuje niejaki Pałaszewski, hallerczyk

——o——

— **Czas ochronny zwierzyny.** W Orędowniku Miejskim ukazało się obwieszczenie, w którem został ustalony czas ochronny dla zwierzyny, jak następuje: 1) na sarnykozły od 1. X. do 21. V.; 2) na kuropatwy od 1. XII. do 31. VIII.; 3) na zające-szaraki od 15. I. do 31. X.; 4) na bażanty-koguty od 15. I. do 15. X.; 5) na jelenie-byki, daniele-rogacze od 1. XI. do 31. VIII. Po upływie dziesięciu dni od rozpoczęcia czasu ochronnego — sprzedawanie, kupowanie, przewożenie i przenoszenie objętej ochroną zwierzyny oraz świeżych skór tej zwierzyny, jak również podawanie takiej zwierzyny w jadłodajniach jest wzbronione. Kto narusza ten zakaz karany będzie grzywną do pięciuset złotych lub aresztem do sześciu tygodni, nadto zwierzyna lub świeże jej skóry ulegną konfiskacie na rzecz zakładów dobroczynnych.

— **Kawały wyborcze.** W myśl ordynacji wyborczej dokonuje Rada Miejska wyboru członków Komisyj Obwodowych. Jak „poważnie“ zabrano się do tego, dowodem następujące „kawały“. Do jednej z komisyj wybrano **inwalidę ze sztuczną nogą,** nie mogącego nawet wychodzić na ulicę i przydzielono go do lokalu wyborczego **odległego o 45 minut drogi.** Kosztów lokomocji w obrębie miasta, jak wiadomo, nie zwraca się. Drugi „wybrany“ do tej samej Komisji, to **nieboszczyk...** Czy nie wesołe?

— **Nowe przepisy o wyznaczaniu miejsc w przedziałach kolejowych.** Ministerstwo komunikacji wydało dyrekcjom kolejowym zarządzenie, na podstawie którego w przedziałach kolejowych I. klasy umieszczać należy zasadniczo po cztery osoby, w przedziałach II. po sześć osób, a w przedziałach klasy III. po osiem osób. W razie braku miejsc pewnej klasy w całym pociągu, konduktor obowiązany jest, powiadamiając podróżnych o przepełnieniu, umieszczać w przedziałach wyjątkowo na miejscach siedzących więcej osób, nie więcej jednak, niż 6 osób w klasie I., 8 osób w klasie II. i 10 osób w klasie III.

— **Poświęcenie i uroczyste otwarcie Gabinetu Fizykalnego,** freblówki, poradni lekarskiej i świetlicy Policyjnego Klubu Sportowego odbędzie się w gmachu wojewódzkim przy ul. Jagiellońskiej 58 w dniu 1-go października o godz. 11 przed południem. Poprzednio odbędzie się nabożeństwo w kościele farnym o godz. 9 rano.

— **Program obchodu „Dnia Polskiego Bałtyku“.** W niedzielę dnia 28 września br. odbędzie się uroczystość „Dnia Polskiego Bałtyku“ z następującym programem: o godz. 10,15 uroczyste nabożeństwo w kościele św. Trójcy; o godz. 11,45 pochód z kościoła do Teatru Miejskiego; o godz. 12,00 akademja w Teatrze Miejskim. Wstęp na akademję bezpłatny. Zbiórka Tow. Marynarzy o godz. 9,45 w Resursie Kupieckiej, ul. Jagiellońska. Wymagana obecność wszystkich członków w mundurach.

— **Biedny Kazio — wpadł pod samochód.** Kolejarz Łucjan Borzych z ulicy Karpackiej informuje nas, że pod koła samochodu na ulicy dostał się nie jego Tadzik, lecz 5-letni Kazik. Rodziców nie może spotkać zarzut, że nie doglądają dziatwy. Ojciec cały dzień jest w służbie a biedna matka, obarczona **ośmiorgiem dzieci,** nie każde prowadzić może za rękę. Karać rodziców za to, że dziecko wypuścili na ulicę — to nie środek wychowawczy! Maleństwa powinny być oddawane **do ochronki.** Ochronek polskich, niestety, w dzielnicach robotniczych jest zamało albo wcale ich niema.

Każdy niech przeczyta!

Ważne przypomnienie przed wyborami.

Dnia 26 września obwodowe komisje wyborcze przysyłają po jednym egzemplarzu spisu wyborców do okręgowej komisji wyborczej (art. 34, ust. 3).

Dnia 27 września obwodowe komisje wyborcze wykładają spisy wyborców do publicznego przeglądu. (Art. 35, ust. 1.)

Spisy wyborców do Sejmu i Senatu będą wyłożone do publicznego przeglądu od dnia 27 września do 10 października.

Każdy uprawniony do głosowania powinien zgłosić się do lokalu swego obwodu wyborczego i zbadać, czy nazwisko jego wzgl. znajomych lub interesujących go osób, znajduje się w spisie wyborców. W razie pominięcia danego nazwiska w spisie należy w wyżej oznaczonym czasie wnieść pisemną lub ustną reklamację do komisji obwodowej.

Wzór takiej deklaracji podamy we właściwym czasie.

Wszyscy wyborcy Polacy-Chrześcijanie mają obowiązek, aby żadnego z nich nie brakło w spisach wyborców.

Gadał dziad do obrazu.

Otrzymujemy następujące uwagi: W tych dniach doniósł „Dziennik“, że były naczelnik stacji kolejowej w Miasteczku Szandruczek został zasądzony na dość ciężką karę za uprawianie łapownictwa. Przypominam, że przed laty „Dziennik Bydg.“ rozpisał się szeroko o działalności owego Szandruczka na wymienionej stacji granicznej, która nas kompromitowała w oczach swoich i obcych. Pisał daremnie, bo władze ufały więcej owemu Szandruczkowi niż pismu, które było wyrazem opinji ludności polskiej na pograniczu.

Dziś kompromitacja łatwowiernych czynników urzędowych została przypieczętowana.

Pisał również „Dziennik“ o skandalicznej gospodarce p. K. w Komorowie—Krostkowie, które Komitet Polsko-Amerykański przeznaczył dla dzieci polskich. Rewelacje „Dziennika“, które ujawniły fakty o pomstę do nieba wołające, nie zaszkodziły jednak owemu panu, owszem pomogły mu — bo otrzymał wysokie stanowisko w Warszawie.

Nie słyszałem też nic o tem, aby cośkolwiek pomogły rewelacje o gospodarce w Żegludze Polskiej i aby tam nastąpiła poprawa.

Czy w Warszawie są zupełnie głusi na głosy opinji publicznej naszej dzielnicy?

Prawdziwy sanator.

— **Ślub.** Dnia 22 września o godz. 10 przed południem pobłogosławiony został w parafji św. Wincentego a Paulo związek małżeński pomiędzy panną Stefanją Kuberżanką, córką znanego urzędnika państw. p. Władysława Kubery, a panem Kazimierzem Szynkowskim, pracownikiem tutejszych Warszt. Kolej. Związek pobłogosławił ks. proboszcz Odrobina. Solo skrzypcowe wykonał znany skrzypek p. Tasarek. Gości podejmowali rodzice panny młodej bardzo serdecznie. Szczęść Boże Młodej Parze!

— **Znaleziony kościotrup.** Przy zakładaniu nowych rur gazowych wykopano wczoraj przy Zbożowym Rynku szkielet człowieka, znajdującego się w ziemi w głębokości 1,20 m. Zawiadomione władze policyjne stwierdziły, że szkielet ten kilkadziesiąt lat spoczywał w ziemi. Po włożeniu kościotrupa do skrzyni, zostanie on pochowany na cmentarzu. Zaznaczyć musimy, że w pobliżu miejsca wykopania szkieletu ludzkiego znajdował się za dawnych czasów szpital.

Apel T. C. L. do towarzystw w Bydgoszczy i w powiecie.

T. C. L. stoi w przededniu wielkiego swego święta — swych złotych godów. Ponieważ jest to zarazem święto polskiej oświaty pozaszkolnej, przeto uczcić je winno całe społeczeństwo. Szczegółowy program ustalono w ub. tygodniu:

1) Godz. 10,15: Solenne nabożeństwo w kościele św. Trójcy.

2) Godz. 11,30: Pochód do Teatru Miejskiego.

3) Godz. 12,30: Uroczysta akademja w Teatrze M. z następującym programem:

a) Kantata jubileuszowa na cześć T. C. L. — wykona Tow. Śpiewu „Moniuszko“;

b) Zagajenie akademji przez prezesa ks. prob. Skoniecznego;

c) „Jeszcze Polska nie zginęła“ — wykona orkiestra 62. p. p. Wlkp.;

d) Przemówienie jubileuszowe delegata Głów. Zarządu T. C. L. z Poznania;

e) Sprawozdanie z działalności Komitetu T. C. L. na Bydgoszcz—powiat — wypowie prezes ks. prob. Paluchowski;

f) Sprawozdanie z działalności Komitetu T. C. L. na Bydgoszcz miasto — wypowie sekretarz p. Pankowiak;

g) Wręczenie dyplomów zasługi;

h) Składanie życzeń ze strony władz i organizacyj, oraz składanie darów jubileuszowych dla T C. L.;

i) Zakończenie: „Boże, coś Polskę“ — wspólny śpiew.

4) Godz. 15: Obiad w Resursie Kupieckiej.

Pochód winien wypaść imponująco, to też Komitety T. C. L. na Bydgoszcz miasto i powiat zwracają się do wszystkich organizacyj, aby wzięły gremjalny udział w pochodzie. Niestety Teatr M. nie pomieści na akademji wszystkich członków pochodu, przeto do gmachu wejdą tylko delegaci towarzystw za biletami, reszta zależnie od wolnych miejsc. Zaproszenia dla towarzystw miejskich i wiejskich już wysłano i obecnie każde towarzystwo musi być w posiadaniu zaproszenia, programu i biletów wstępu do teatru. Kto tego nie otrzymał, winien się zwrócić do sekretarjatu Komitetu T. C. L. na miasto w biurze parafjalnem św. Trójcy, na powiat: u ks. prob. Paluchowskiego w Wierzchucinie.

O godz. 15 odbędzie się w sali Resursy Kupieckiej przy ul. Jagiellońskiej wspólny obiad w cenie 4,50 zł. Kto pragnie wziąć udział, zechce nadesłać należytość do Komitetów najpóźniej do 6 października. Wreszcie podaje się do wiadomości, że na obchodach Złotego Jubileuszu T. C. L. jest zwyczaj składania Daru Jubileuszowego na zakup książek. Można go wręczyć Komitetowi na akademji jubileuszowej w dniu 12. X. albo też przesłać poprzednio na ręce ks. prob. Skoniecznego lub ks. prob. Paluchowskiego.

Komitety T. C. L. na miasto i powiat Bydgoszcz.

— **Kontrola bezrobotnych pracowników umysłowych.** Państwowy Urząd Pośrednictwa Pracy w Bydgoszczy podaje do wiadomości zainteresowanych, że bezrobotni umysłowo pracujący, ubiegający się na podstawie obowiązujących przepisów o świadczenia na wypadek braku pracy z Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych obowiązani są zgłaszać się w celach kontroli do Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy względnie właściwych instytucyj rejestrujących (Kasy Chorych w Wyrzysku i Szubinie) **w połowie i końcu każdego miesiąca** pozostawania bez pracy w terminach wskazanych przez P. U. P. P. względnie właściwe instytucje rejestrujące.

— **Ostrzeżenie dla wyjeżdżających zagranicę robotników.** Państwowy Urząd Pośrednictwa Pracy w Bydgoszczy podaje do wiadomości, że tylko robotnicy zakwalifikowani przez właściwe Państwowe Urzędy Pośrednictwa Pracy mogą być zarekrutowani przez francuskie Towarzystwo Imigracyjne w Mysłowicach na wyjazd do Francji. — Ostrzega się zatem robotników przed udawaniem się w tym celu na własne ryzyko i za pominięciem Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy do Mysłowic, albowiem zgłaszający się samorzutnie w Mysłowicach nie są tam do transportów przyjmowani i zmuszeni są do powrotu na własny koszt, narażając się na niepowetowane straty.

— **Do wiadomości krawiectwa damskiego!** Wszystkim samodzielnym zakładom krawieckim zwraca się uwagę na rozporządzenie Izby Rzemieślniczej, że z dniem 15-go grudnia nie wolno będzie przyjmować uczniów i uczenic tym osobom, które nie posiadają egzaminów mistrzowskich. W tym celu **Cech Krawiectwa Damskiego** otworzył krótki kurs przygotowawczy dla kandydatek i kandydatów na mistrzów i mistrzynie, przyczem przewidziane są dalekoidące ulgi przy egzaminach. Zgłoszenia przyjmuje się na piątkowem zebraniu lub u p. Janickiego, Hermana Frankego 1a.

— **Ofiary.** Sędzia polub. Gierszewski złożył: zł 20,— na potrzeby kościoła św. Trójcy; zł 10,— na Tow. Robotników par. św. Trójcy; zł 10,— na Tow. Robotników na Czyżkówku; zł 10,— na Tow. Robotników na Szwederowie.

Sędzia polubowny Leon Romański złożył 7,— zł na bezrobotnych.

— **Sprzedaż gospodarstw wzorowych,** utworzonych z parcelacji dóbr **Runowo Krajeńskie,** położonych w powiecie wyrzyskim (Klarynowo 77 ha i Dźwierszno — osada rybacka), oraz z majątku **Pszczółczyn** w powiecie szubińskim — odbędzie się w drodze ustnego przetargu dnia 15 listopada br. o godz. 11 w lokalu Państwowego Banku Rolnego w Poznaniu, ul. Franciszka Ratajczaka. Tamże szczegółowych wyjaśnień udziela wydział agrarny.

— **Czyje 100 zł?** P. Janina Piekarska, zamieszkała przy ul. Ścieżka 12, znalazła dnia 24 bm. po południu na ulicy Marszałka Focha 100 zł (sto złotych). Poszkodowany właściciel zgłosić może swe pretensje w III. komisarjacie. **Czyn p. Piekarskiej należy podnieść z uznaniem,** gdyż oddanie znalezionych pieniędzy w czasach dzisiejszych można zaliczyć do wyjątkowych wypadków.

— **Ujęto** 1 złodzieja, 1 pijaka i 1 zbiegłego wychowanka.

—o—

Rzeczy odebrane złodziejom.

Tutejszy wydział śledczy zakwestjonował u przytrzymanych złodziei bieliznę damską, znaczoną J. O.; bieliznę pościelową, znaczoną K. I., oraz ręczniki znaczone S.; dalej dwa małe budziki czworokątne, 1 flakon, album, kosule czarne, pudełka srebrne do bižuterji, cukiernice, kubek w rodzaju wazonu srebrny z stemplem U. S. A., oraz niklowy koszyk do chleba. Powyższe rzeczy odebrać mogą prawowici właściciele w godzinach urzędowych w wydziale śledczym przy ulicy Jagiellońskiej L 3, pokój 73.

Do wszystkich Zarządów gniazd sokolich Okręgu V-go.

Na podstawie zezwolenia p. wojewody odbędzie się **w niedzielę dnia 28 bm.** na terenie okręgu V-ego **zbiórka uliczna.** Gniazda zechcą w własnym interesie zbiórkę jak najlepiej zorganizować, by temsamem zasilić finanse gniazdowe. Legitymacje, nalepki i t. p. z wyjątkiem puszek Zarządy gniazd bydgoskich odbiorą w sobotę, w sekretarjacie przy Dworcowej 2. Podział uliczny dla gniazd bydgoskich nieograniczony. Szczegółowe sprawozdania złożą Zarządy do dnia 1 października br

CZOŁEM!

Przewodnictwo V-ego Okręgu.

(—) Kossecki, sekr. (—) Malczewski, prezes.

Nadzwyczajny koncert orkiestry 62 p. p. Wlkp.

pod batutą kapelm. por. Grabowskiego, na budowę pomnika St. Moniuszki.

Zapowiedziany koncert na budowę pomnika St. Moniuszki na dzień 21 bm., który z powodu niepogody nie mógł się odbyć, odbędzie się dnia 28 bm. w ogrodzie Kawiarni Teatralnej, o godz. 16 (4 po poł.).

Znana zaszczytnie tu orkiestra 62 p. p., chcąc poprzeć szlachetne przedsięwzięcie Komitetu Budowy Pomnika dla ojca opery polskiej i wielkiego pieśniarza artystycznej pieśni polskiej, St. Moniuszki, przygotowała na koncert nieśmiertelne dzieła sztuki muzycznej, jak np. mało tu znana uwertura Moniuszki do opery „Parja“, Nassenl — Sceny Neapolitańskie i t. p. wspaniałości muzyczne. Dzień 28 bm. dla muzykalnej Bydgoszczy będzie dniem klasycznej uczty duchowej. Możemy być pewni pierwszorzędnych produkcyj i sposobu ich wykonania, gdyż od dłuższego czasu znany zaszczytnie na tutejszym gruncie kapelm. tejże orkiestry por. Grabowski usilnie pracuje, ażeby koncert ten wypadł jako pierwszorzędna biesiada muzyczna.

Mamy głębokie przekonanie, że cała Bydgoszcz pośpieszy 28 bm. do Teatralki, by posłyszeć piękno tonów Moniuszkowskich i innych mistrzów muzyki klasycznej, a tem samem przyczynić się drobnym datkiem do urzeczywistnienia wielkiego dzieła.

Bydgoszcz — Gdańskowi.

Przyszła dziś do nas macierz szkolna w Gdańsku,
Do serca puka kresowej Bydgoszczy
Więc ją przyjmijmy sercem i po pańsku,
Niech nie zawiedzie się na swojej siostrze,
Która to samo, choć w zachodniej stronie
Wierną straż trzyma na polskim bastjonie.

A straż ta czuwa bez snu dniem i nocą,
Wśród wzburzonego niemieckiego morza,
Które się wdziera na mury przemocą
Jako potopu niegdyś klątwa Boża,
Lecz o niezłomność twierdzy się rozbija,
I pianą gniewu spada i przemija.

Piękne są hasła i jasna jest droga
Placówki, której grozi złość niemiecka:
Nie dać na pastwę odwiecznego wroga
Ani jednego dziś polskiego dziecka,
Nie wchodzić nigdy pod cudze poddasze,
Ale odniemczać wszystko to, co nasze!

Ma Macierz Szkolna pracy pełne ręce,
Lecz słusznie prawo do zasługi rości,
Bo ani jednej duszyczki dziecięcej
Nie utraciła dotąd dla polskości,
I wśród tysięcy kształconej młodzieży
Mowę i wiarę swoich przodków szerzy.

Tej zbożnej pracy błogosławią cienie
Tych, którzy byli pomocni idei,
Więc żywych także niech ruszy sumienie,
Niechaj się serce skotniałe rozklei
I każdy z chęcią, a nie jak za karę,
Niech złoży Szkolnej Macierzy ofiarę.

Czyż trzeba w serce bić taranem wiersza
I piękne hasło stroić w rymów djadem?
Bydgoszcz w tych razach zawsze była pierwsza,
Zawsze świeciła najlepszym przykładem,
Więc dzisiaj także sercem i po pańsku
Sypnie na naszą Macierz Szkolną w Gdańsku.

Henryk Zbierzchowski.

Komunikat Konferencji Prezesów.

Uprasza się wszystkie towarzystwa zrzeszone w Konferencji Prezesów o wzięcie udziału ze sztandarami w uroczystości **„Dnia Polskiego Bałtyku“** w niedzielę, dnia 28-go września r. b.

Zbiórka towarzystw o godz. 10-tej przy kościele św. Trójcy.

Bernard Żmudziński,
prezes.

—::—

— **Związek urzędników sądowych na okręg bydgoski** wyjaśnia, że zawieszony w urzędowaniu **Graczyk w Łabiszynie** nie był nigdy „starszym sekretarzem“ — jak prasę mylnie poinformowano — lecz adjunktem (pomocnikiem) kancelaryjnym.

— **Czyj wózek ręczny?** W komisarjacie III przy ul. św. Trójcy, znajduje się jeden wózek dwukołowy, ręczny, porzucony prawdopodobnie przez złodziei na ulicy Jasnej. Poszkodowany zechce się zgłosić celem rozpoznania i odbioru.

— **Czyje klucze?** W komisarjacie IV. P. P. przy ulicy Wileńskiej, znajduje się pęczek kluczy, które właściciel może sobie odebrać w wymienionym komisarjacie.

— **Czyj wózek?** W komisarjacie III. P.P., przy ulicy Św. Trójcy, znajduje się wózek ręczny, dwukołowy, znaleziony przy ulicy Jasnej.

— **Rzekomy napad na mieszkanie i kradzież.** P. Stanisława Konieczka, zamieszkała przy ulicy Ks. Skorupki 7—8, doniosła policji, że dnia 24 bm., o godz. 16 po południu, pod nieobecności jej męża, który był przy pracy, a ona sama znajdowała się w mieszkaniu, jakichś dwóch osobników, wybiwszy okna wtargnęli niemi do mieszkania i skradli jej 360 zł gotówki. Sprawców rozpoznała.

— **Strzelanie z wiatrówek o nagrody.** Zainteresowanym podaje się do wiadomości, iż w czasie do dnia 30. IX. 1930 r. urządza Klub Sportowy „Promień“ przy Tow. Powstańców i Wojaków Bielawy-Skrzetusko strzelanie o drogocenne nagrody w lokalu p. Sikorskiego „Bagatela“ przy ulicy Jagiellońskiej. Strzelanie rozpoczyna się codziennie od godz. 18-ej w niedzielę i święta od godz. 15-tej. Nagrody wystawione są w oknie wystawowem firmy „B. Cyrus“. Czysty zysk ze strzelania przeznacza się na zakup potrzebnych sprzętów sportowych.

—o—

— **Nieuczciwa służąca.** Niejaka Bronisława W., lat 27, służąca u państwa P., zamieszkałych przy ul. Podchorążych, korzystając z chwilowej nieobecności swych pracodawców, przywłaszczyła sobie ich niektóre rzeczy, nakredytowała po wielu składach a konto swej pani różne towary i ulotniła się w niewiadomym kierunku.

— **Kradzież ogrodowa.** Dnia 24 bm. wieczorem zakradli się nieznani złodzieje do ogrodu ogrodnika Józefa Włodkiewicza przy ulicy Toruńskiej 32 i skradli kilkanaście kompletnych okien od inspektów i 2 centnary pomidorów, ogólnej wartości 330 zł.

—o—

ZABAWY.

— **„Pożegnanie rekruta“** urządza w sobotę, 27 bm. dzielna orkiestra Inwalidzka w „Strzelnicy“ przy ul. Toruńskiej. Do tańca przygrywać będą dwie orkiestry. Szczytny cel tego wieczoru zasługuje na jak największe poparcie.

— **Zabawę taneczną** urządza orkiestra tramwajarzy Chrześc. Zjedn. Zawodowego w sobotę dnia 27 bm. w sali p. Kocerki, ul. św. Trójcy. Uprasza się o łaskawe poparcie powyższej zabawy.

—::—

PROGRAM W KINACH.

CORSO wyświetla sensacyjno-kryminalny film, ilustrujący przygody człowieka niewinnie posądzonego o zabójstwo, p. t. **„Czarny dżokej“.** W roli tytułowej słynny Harry Peel. — Nadprogram wyśmienita komedja p. t. „Dwaj rywale“.

KRISTAL. Dziś w dalszym ciągu **„Hadżi-Murat — Biały Szatan“,** dramat synchronizowany na tle walk o wolność szczepów kaukaskich, z Iwanem Mozżuchinem, genjalnym odtwórcą tytułowej roli. Z obrazu wieje na widza twarda rzeczywistość, potęgowana odgłosami bitwy, walących się murów i skał. Akcja rozgrywa się w górach i na dworze cara Mikołaja I. Nadprogram wesoła groteska krekowo-dźwiękowa.

NOWOŚCI wyświetla ciekawy w wydarzenia dramat dźwiękowy p. t. **„Lokomotywa Nr. 2329“.** Dźwięki i efekty, szczególnie pędzącej lokomotywy, wypadły doskonale. Film doprawdy rzadki i wart zobaczenia. Występ głośnego barytona Titta Ruffo z arja z opery „Afrykanka“ wywołuje szczery zachwyt.

PAW gra ostatni dzień **„Bohater krwawej areny“,** z Wł. Gajdarowem i Carlo Aldinim. Film osnuty na tle walk w starożytnej Grecji. Tysiące artystów i setki dzikich zwierząt. Nadprogram komedja. Od jutra arcykomedja z Anny Ondrą „Dziewczynka z U. S. A.“.

WOJSKOWE wyświetla dnia 26, 27 i 28 bm. wspaniałą komedję p. t. **„Szósta plaga świata“.** W roli głównej as komików Hollywoodu, Monty Banks. Nadprogram komedja i tygodnik.

Kto wygrał na loterji?

W piętnastym dniu ciągnienia 5 klasy 21 polskiej loterji państwowej, główniejsze wygrane padły na numery następujące:

100.000 zł. Nr. 88623.

15.000 zł. Nr. 117096.

10.000 zł. Nr. 60374.

5.000 zł. Nr. 150091.

3.000 zł. Nr. 13381 33170 42313 50602 104213 109209 132253 167800.

2.000 zł. Nr. 5712 29587 81653 92098 94171 133340 150522 151859 163554 175092 182342 199626.

1.000 zł. Nr. 4612 15944 17246 17268 21211 39011 47032 67224 68008 77561 78172 90144 93517 95966 96234 99201 100367 130091 140057 140957 148754 164937 173488 185611 185768 185771.

600 zł. Nr. 2622 4289 19033 19485 22284 25134 43270 48762 56122 64863 70493 88091 88366 97621 98825 110390 117156 124236 124410 126359 130823 133324 153697 157001 160293 161957 165131 166256 175118 176783 183820 187018 199456 201163 209611.

500 zł. Nr. 348 3677 6293 8609 9324 14591 16843 22702 23159 24442 25955 27796 28472 29724 31560 32166 34691 35428 35502 36165 38474 38985 39822 40945 44097 45511 52475 53169 53814 57369 59116 59240 59294 59656 60499 61568 63135 65523 68719 69071 70158 70942 71780 72513 73611 73660 73806 73989 75238 76003 76997 78785 79716 79776 80194 80954 81363 84417 86542 86988 87572 88744 89425 89541 89882 92469 94379 96277 96529 96972 98716 98876 100166 100473 100823 102352 102919 104245 104821 104943 109385 113122 114294 116162 116593 118747 119102 120319 122143 123098 125012 125795 125808 126002 126656 127393 128445 130845 132143 135285 138425 139162 142650 143412 144479 145675 146590 149226 150751 151405 157985 160638 162702 164347 166802 168386 168413 168601 168872 169698 171291 172903 173076 173246 176905 178098 179690 181228 184343 185145 185488 187206 191928 194125 195949 197959 198375 198408 199768 202212 202877 205071 205210 205526 207308.

Inauguracja zjazdu fizyków w Poznaniu.

Dnia 25 bm. przed południem odbyło się otwarcie V Zjazdu fizyków polskich. Inauguracyjne posiedzenie Zjazdu, na które przybyli prócz uczestników Zjazdu, przedstawiciele władz i uniwersytetu, zagaił w sali Śniadeckich w Coll. Medicum imieniem komitetu organizacyjnego prof. Pęczalski, poczem przemówił nestor polskich fizyków prof. Natanson z Warszawy. Po ukonstytuowaniu się Zjazdu, który przewodnictwo złożył w ręce prof. Wolfkego z Warszawy i po powitaniu przez prezydjum gości i członków zjazdu, witali Zjazd: im. uniw. poznańskiego prorektor dr. Niezabitowski, prezydent miasta Ratajski, prof. Dembiński im. Tow. Przyjaciół Nauk w Poznaniu itd., poczem nastąpił referat prof. Białobrzeskiego na temat „Rysy charakterystyczne współczesnej teorji kwantów". Popołudniu rozpoczęły się obrady kilku sekcyj, na które zjazd się podzielił. Zjazd potrwa do soboty włącznie.

Zawiedziona miłość powodem samobójstwa dziewczyny

Brodnica, 26. 9.

Przed kilku dniami otruła się przez wypicie większej ilości lizolu niejaka 30 letnia Helena Skalińska, zam. w Brodnicy u pp. Magdowicz, u których zatrudniona była w charakterze krawcowej. Nieszczęśliwa po przewiezieniu do szpitala zmarła. Powodem samobójstwa był zawód miłosny.

Śmiertelny wypadek przy pracy.

Chełmce, 26. 9.

Z Chełmc donoszą: gdy rolnik Walenty Śmigielski zajęty był śrutowaniem zboża maszyną parową nadbiegł w pewnej chwili jego 7-letni synek, którego koło rozpędowe złapało i rzuciło o ziemię. Nieszczęśliwy chłopiec po 2 godzinach zmarł.

Samobójstwo robotnika w Poznaniu.

Z Poznania donoszą: W mieszkaniu przy ul. Górczyńskiej nr. 14 popełnił samobójstwo przez zaczadzenie się gazem świetlnym 21-letni robotnik Franciszek Kaczmarek. Przywołany lekarz pogotowia stwierdził już tylko śmierć.

Kalendarzyk zebrań Ch. Z. Z.

Zebranie filji Siernieczek (tartaki) Chrześc. Zjedn. Zawodowego odbędzie się **w sobotę** dnia 27 bm. o godz. 6-ej w lokalu p. Szlagowskiego przy ul. Fordońskiej.

——o——

Z życia towarzystw.

Zbiórka ŻEŃSKIEGO SOKOŁA jutro, w sobotę, o godz. 7,30 w sekretarjacie.

S. M. P. „Promyk". Wycieczka obu oddziałów w niedzielę, 28 bm. Zbiórka o godz. 1-ej w poł. przy kościele Św. Trójcy.

S. M. P. „Naprzód" przy kościele Serca Jezusowego. Plenarne zebranie z bardzo ważnym porządkiem obrad odbędzie się we wtorek, 30 bm. punktualnie o godz. 7.30 wiecz.

K. S. „Astorja". Dziś w piątek schadzka informacyjna w „Rzeźni Miejskiej", ul. Jagiellońska. Uprasza się członków o zwrot rzeczy klubowych, które na schadzce odbiera gospodarz.

Tow. śpiewu „Lutnia". Dziś lekcja śpiewu o godz. 8 wiecz. Komplet wszystkich członków konieczny!

Bydgoskie Tow. Cyklistów. Zbiórka zawodników w niedzielę 28 bm. o godz. 10,30 przy Szkole Oficerskiej.

Bydgoski Chór Męski. W piątek, dnia 26 bm. o godz. 20, w lokalu p. Bielawskiego, lekcja śpiewu. O godz. 19-ej zebranie komisji zabawowej.

„Szopen". Lekcja śpiewu dzisiaj w piątek o godz. 7,30, w lokalu zwykłym. Przyjmuje się nowych członków.

„Sokół" IV. Bielawy. W piątek o godz. 19 próba teatralna w Instytucie Rolniczym.

Tow. Powst. i Woj. „Macierz". Zebranie zarządu w sobotę, 27 bm. o godz. 18, u p. Welca, róg Matejki i Dworcowej. Komplet pożądany!

K. S. „Brda" przy Tow. Powst. i Woj. Wilczak-Okole. W piątek, 26 bm. schadzka informacyjna o godz. 8-ej wiecz. w lokalu „Złoty Róg". Komplet I. i II. drużyny konieczny.

O. P. N. „Sokół" V. Schadzka wszystkich drużyn w piątek o godz. 6, na boisku Świtały. W niedzielę zawody.

Zamknięcie sezonu wioślarskiego w niedzielę 28 bm. nie odbędzie się.

Dowiadujemy się w ostatniej chwili, że zamknięcie tegorocznego sezonu wioślarskiego w bydgoskim ośrodku wioślarskim w niedzielę 28 bm. **nie odbędzie się.** — Odpowiedni komunikat ukaże się w jutrzejszym numerze.

——o——

Wykrycie skradzionych rzeczy.

W związku z aresztowaniem Ernesta Waltera, niebezpiecznego włamywacza, policja wykryła nowe meliny złodziejskie i szereg paserów, u których znaleziono mnóstwo różnych rzeczy, jak: bieliznę, garderobę, biżuterję, stołowiznę, przybory toaletowe, wyroby srebrne i wiele, wiele innych rzeczy, pochodzących z całego szeregu kradzieży i włamań, dokonanych przez Waltera i jego wspólników. Dużo rzeczy rozpoznanych zwrócono już poszkodowanym, jednak wiele rzeczy pozostało jeszcze nie rozpoznanych, wobec czego policja prosi, aby poszkodowani zgłosili się w wydziale śledczym, pokój 35a i 73.

— **Włamanie do piwnicy.** W nocy z 17 na 18 bm. włamali się nieznani złodzieje zapomocą rozerwania kłódek do piwnicy p. Tomasza Tatrowskiego, zamieszkałego przy ulicy Glinki 10, gdzie skradli 40 butelek piwa, pewną ilość słoniny i margaryny, ogólnej wartości kilkadziesiąt złotych.

Stan pogody.

W dniu 25 września Polska znajdowała się na skraju obszernego wyżu barometrycznego, zalegającego Rosję i zniżki barometrycznej nadciągającej z nad Niemiec. Pod wpływem silnego wypromieniowywania w ciągu pogodnej nocy i napływu chłodniejszego powietrza z obszaru wyżowego w Wileńskiem, temperatura nad ranem silnie się obniżyła, aż do przymrozku (Pohulanka — 1 st.).

W całym niemal kraju w ciągu dnia utrzymywało się zachmurzenie naogół duże, z krótkotrwałemi przejaśnieniami w godzinach porannych na Polesiu i Mazowszu.

W Bydgoszczy panowała we wczorajszy czwartek typowo jesienna pogoda. Po mglistym poranku ukazało się słońce — było jednak nadal dosyć chłodno. W nocy oziębiło się jeszcze bardziej i mgła stała się jeszcze gęstszą. Dziś niebo jest zachmurzone — wypogodzenie się jest jednak niewykluczone.

PROGRAM RADJOFONICZNY.

SOBOTA, 27 WRZEŚNIA.

WARSZAWA. 11,58—12,10: Sygnał czasu z Warsz. Obserw. Astron. 12,10—13,00: Muzyka gramofonowa. 15,15: Komunikat gospodarczy. 16,20—17,10: Muzyka gramofonowa. 17,35: „Skrzynka pocztowa" — korespondencję bieżącą omówi dr. Marjan Stępowski. 18,00—19,00: Program dla dzieci. 20,15: Muzyka lekka. 23,00—24,00: Muzyka taneczna i salonowa.

— **Umysłowo chora zdarła lisa.** Dnia 23 bm. w godzinach przedpołudniowych przechodziła ulicą Mostową p. Liba Kanałowa z zawieszonym na ramieniu srebrnym lisem, wartości 800 zł. W pewnym momencie podbiegła do p. K., jakaś kobieta i zdarłszy z niej lisa, zbiegła. Zawiadomiona policja wszczęła natychmiastowe dochodzenia i ustaliła, że kobietą tą jest umysłowa chora M. Lisa odebrano i zwrócono poszkodowanej.

— **Włamanie na strych.** Dnia 23 bm. nieznani złodzieje włamali się na strych domu przy ulicy marszałka Focha i skradli na szkodę p. Marji Kowalskiej różną bieliznę i kołnierz futrzany, ogólnej wartości przeszło 200 zł.

— **Ujęty za włamanie i kradzież.** Ujęto bezdomnego 22-letniego Wacława St., bez stałego miejsca zamieszkania, który włamał się do mieszkania p. Józefa T., przy ulicy Gdańskiej 36, gdzie skradł różne rzeczy, nie stwierdzonej wartości.

Poradnik dla rolników.

Przed zimowem żywieniem bydła.

W niedługim już czasie opuści bydło pastwisko i rozpocznie się zimowy okres żywienia. Warto więc przypomnieć hodowcom parę szczegółów, które mogą niejednemu hodowcy bydła oddać przysługę, zaoszczędzić kłopotów, a nawet wydatków pieniężnych. Jak wiemy, każda zmiana w gospodarstwie rolnem może przynieść straty zamiast spodziewanych zysków, jeżeli zostanie nagle i bez przygotowania odpowiedniego wprowadzona. Cóż dopiero mówić, jeżeli ta zmiana odnosi się do żywienia bydła, a szczególnie do żywienia krów mlecznych. Polecenia godną rzeczą przy żywieniu krów mlecznych jest łagodne przejście z żywienia letniego na zimowe. Kto o tem zapomina ponosi nieobliczalne straty w gospodarstwie mlecznem. Nagła zmiana żywienia powoduje ujemne następstwa, odbija się na zdrowiu zwierzęcia i powoduje zaburzenia żołądka, niemniej wpływa i na produkcję mleka. Dlatego przejście z żywienia letniego na zimowe powinno się odbywać stopniowo i powoli. W celu przyzwyczajenia do żywienia zimowego zaleca się na pewien czas przed żywieniem zimowem zadawanie nie dużych ilości pasz suchych. Należy zwiększać dawki siana, słomy stopniowo tak, by zwierzęta powoli przyzwyczajały się do spożycia większych ilości pasz suchych, gdyż w okresie letnim zadajemy więcej pasz soczystych bądź na pastwisku bądź zielonki w oborze. Często w okresie zbioru buraków, popełniamy karygodny błąd. Mając dostateczną ilość liści na polu, zaczynamy bez żadnego obrachunku spasać liście i buraki. Skutki takiego żywienia odbijają się fatalnie na zdrowiu zwierząt. Nadmiar pasz zielonych powoduje zaburzenia żołądkowe, krowy chudną a mleczność spada. Może to również spowodować rozmiękczenie kości — szczególnie u młodzieży. Dlatego poleca się gorąco robienie kiszonek z liści marchwi, buraków etc., przez co otrzymuje się bardzo dobrą smaczną paszę djetetyczną na okres zimowy. Karma ta w miarę zadania podnosi mleczność u krów. Zwłaszcza wówczas są kiszonki pożyteczne, gdy zwierzęta przyzwyczajone do pasz soczystych, nie będą przechodzić zmian raptownych, co mogłoby wpłynąć ujemnie na mleczność i stan zdrowotn--

Okres żywienia letni nie jest okresem żywienia indywidualnego. Krowy przeważnie są na pastwisku i dopiero powracają na stałe do obór jesienią. Wówczas rozpoczyna się okres żywienia indywidualnego. Układając normy musimy mieć rozmaitość pasz umożliwiającą nam racjonalne żywienie.

A więc przedewszystkiem przygotować należy buraki, marchew, brukiew, kiszonki, pasze suche jak siano i słomę, treściwe kuchy, ospy, śruty, konieczne do uzupełnienia białka, którego brak dałby się odczuć przy żywieniu wyłącznie paszami objętościowemi. A więc gospodarzu, gdy Twe krowy powracają z pastwisk jesienią, weź ołówek do ręki i oblicz, co dasz Twej krowie, ażeby przy najmniejszym wydatku uzyskać maksymalną ilość mleka.

W końcu przypomina się, że przed przyjściem bydła na stanowisko zimowe należy wybielić oborę i żłoby, przez co unikniemy wielu chorób. Bielenie z dodatkiem kreoliny czy lizolu niszczy wszelkie zarodki chorób. Okna wyczyścić i zaopatrzeć, w zimie oborę przewietrzać, ściółkę dawać suchą a nie zgniłą lub spleśniałą. Bydło należy czysto utrzymywać, przez co zdrowotność będzie dobrą i mniej wydatków na lekarza weterynarji.

Ceny podawane Izbie Przemysłowo-Handlowej w Bydgoszczy.

Bydgoszcz dnia 25. 9. 1930 roku.

Cena za 100 kg.	od zł —do zł
Pszenica	25,00—27,00
Żyto	16,75—17,50
Jęczmień	19,00—21,00
Jęczmień browarny	24,50—27,00
Groch Viktorja	33,00—37,00
Groch Folgera	00,00—00,00
Groch jadalny polny	00,00—00,00
Owies	16,75—18,25
Otręby pszenne	14,50—17,00
Otręby żytnie	11,75—12,50

Ceduła urzędowa giełdy pieniężnej w Poznaniu.

POZNAŃ, dnia 25 września 1930 roku.

5% Pożyczka konwersyjna 00,00— 55,00
8% listy dolarowe w złocie amortyzacyjne 92,50—00,00
4% listy zastaw. Pozn. Ziemstwa Kredyt. 00,00—41,1/2
6% listy żytnie Pozn. Ziem. Kred. 20.50—00,00
5% Pożyczka premjowa serja II 60,00—00,00
Bank Polski I. em. 166,00—0000,00

Tendencja: Bez zmiany.

Bank Polski płacił dnia 26 września za:

dolary amerykańskie	8,90½—8,91½
funty sterlingów	43,19¼
franki swajcarskie	172,38½
franki francuskie	34,89
marki niemieckie	211,62
guldeny gdańskie	172,71
sylinlingi austrjacki	125,41
liry włoskie	46,55
korony czeskie	26,37½

Giełda warszawska

dnia 25 września 1930.

Papiery Państwowe i obligacje

4-proc. poż. inwest.	000,00	000,00	110,50
5-proc. poż. premj. dol.	000,00	057,50	058,00
5-proc. poż. konw.	000,00	055,65	055,50

Akcje w złotych:

Bank Handlowy	000,00—110,00
Bank Polski	000,00—164,00
Kijewski	000,00—045,00
Częstocice	000,00—033,50
W. T. F. Cukru	00,00— 31,00
W. T. Węgla	0,00— 40,00
Norblin	000,00— 48,00
Rudzki	0,00— 13,00
Starachowice	00,00— 12,50

Tendencja niejednolita.

Ogłoszenie. W sprawie postępowania układowego firmy **Sortimentslager Balzer i Borris w Chojnicach,** znak akt. 1. N. 3/30. w wykonaniu artyk. 40. R. P. R. z dnia 6 marca 1928 r. Dz. U. nr. 27. poz. 244 wyznacza się w celu ustalenia listy wierzycieli termin do sprawdzenia wierzytelności na dzień **9 października rb. o godz. 10 w Sądzie Powiatowym w Chojnicach pokój nr. 3.** Lista sprawdzonych wierzycieli będzie wyłożona od dnia **10. 10. rb. w Sekretarjacie** tegoż Sądu pokój nr. 3. Od daty wyłożenia listy osoby interesowane mogą zaskarżyć w terminie 7 dniowym postanowienia nadzorcy sądowego co do wciągnięcia lub odmowy wciągnięcia wierzytelności na listę do Sądu, który spór ostatecznie rozstrzyga. Rozstrzygnięcie Sądu nie pozbawia stron prawa wytoczenia powództwa przed Sąd właściwy, do sprawy winien być zapozwany nadzorca sądowy.

Chojnice, dnia 25 września 1930 roku.

24837) **M. Nagórski,** nadzorca sądowy.

Przetargi przymusowe

W sobotę, dnia 27. IX. 1930 r. sprzedam w **Solcu Kujawskim** w drodze publicznego przetargu najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą:

O godz. 11-tej przedpoł. przy ul. **Bydgoskiej nr. 1:**

kanapę.

O g. 11[30] przedpoł. przy ul. **Wiejskiej** u p. **Jankowskiego: wóz roboczy, 6 ctr. pszenicy, 20 ctr. żyta, 4 świnie à 120 funtów, koń gniady, 12 mtr. drzewa, radło, pług, 2 morgi kartofli, 3 fury słomy i 2 fury siana.**

24839) **Klóskowski,** w z. kom. sąd. w Bydgoszczy.

Uchwała. Gdy żaden z wierzycieli nie złożył funduszu, wystarczającego na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego, zastanawia się postępowanie upadłościowe względem majątku kupca Walerjana Poserta z Białośliwia dla braku masy, wystarczającej na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego. (24823

Wyrzysk, dnia 22 września 1930 r. **Sąd Powiatowy.**

W rejestrze handlowym B pod L. 3 przy Centrali Elektrycznej Towarzystwie z ogranicz. poręką w Wyrzysku wpisano, że Hertz radca ekonomji z Zarządu ustąpił.

Wyrzysk, dnia 24 września 1930 r. **Sąd Powiatowy.**

Licytacja.

W sobotę, dnia 27 września br. o godz. 11-tej sprzedam w firmie **Hartwig** przy **ul. Dworcowej 72** najwięcej dającemu za gotówkę:

85 kg. drutu ocynkowanego, 6 mb. stali, kompl. klupę, obcęgi, pas zapędowy, 4 piły tarczowe, 13 tarcz szmerglowych, 2 pilniki, 14 łożysk kulkowych, siekierę, 2 szafki do narzędzi, 3 plandeki, 4 oliwiarki, pług, radło, brony, 2 kotły do asfaltu wraz z piecami i rurami, wagę decymalną, stare rury i żelazo, 2 biurka, 2 krzesła, regał do akt, kompl. sikawkę parową do gaszenia ognia i maszynę do pisania A. E. G. (24847

Czternasty, komornik sądowy z pol. w Bydgoszczy.

Przetarg przymusowy.

W sobotę dnia 27 września br. o godz. 10-tej sprzedam przy ul. **Fordońskiej 64** najwięcej dającemu za gotówkę:

korpus motorówki „DUDA".

24846) **Czternasty,** kom. sąd. z pol. w Bydgoszczy.

Przetarg przymusowy.

W poniedziałek 29. 9. 1930 r. o godz. 10-tej przedpołud. będę sprzedawał w **Czarnówku, poczta Fordon u p. Śliwińskiego** najwięcej dającemu za gotówkę:

jedną żniwiarkę (wiązarkę).

24841) **Malak,** egzek. Wójtostwa II.

SPRZEDAŻE

80 mórg
prywatne, ziemia pszenna (15 łąki) budynki masywne, 3 konie, 11 sztuk bydła, maszynerja, pow. Jarocin. Cena 45.000 zł, wpłaty 35.000 zł. Zgł. Otręba, Jarocin, Kilińskiego 4. 24763

Majątek
600 mórg sprzedam lub oddam w dzierżawę. Popławski, Toruń, Wielkie Garbary 14. 24828

Willę (24829
o siedmiu pokojach z wszelkim komfortem i 1-morgowym ogrodem owocowo-warzywnym, sprzedam za 32.000 zł wpłata 20.000. Lubiewski, Toruń, Wodna 29, I p.

Piekarnia
piec piersiowy, duża wieś, bez konkurencji. Cena 18,000, wpłaty 12,000. Gościniec, kolonjalka, wymiana mąki, duża sala. Cena 19,000, wpłaty 12,000 sprzeda biuro „Pogoń“, Dworcowa 80.

Dom
w rynku sprzedam, skład mieszkanie wolne, cena 14 tys. Of. do Dz. Bydg. pod „Rynek“. (24520

Olbrzymi (24833
wybór domów oraz objektów wszelkiego rodzaju poleca Westfalewski, Dworcowa 17, tel. 698.

Zaraz
kamienica dwupiętrowa z 2 składami na sprzedaż. Długa 47, Bydgoszcz.(24776

Place
budowlane 90 gr □ na Szwederowie. Adres wskaże Dz. Bydg. (24758

8 pokojowa
wila na sprzedaż. Sielanka 10. Zgłoszenia od 1—5. 14339

Kamienica (24769
w Chojnicach, 4 piętrowa, 25 pokoi, kuchnie, komórki, stajnie i ogród. Zaliczki 35.000 zł. Na odpowiedź proszę o znaczek pocztowy. Adres: St. Jasnoch, Chojnice, ul. Dworcowa 60.

W Tczewie (24766
przy bardzo ruchliwej ulicy jest interes galanteryjny, z całkowitem urządzeniem oraz z towarem zaraz do nabycia. Do przejęcia potrzeba jest około 20 do 25.000 zł. Zgł. uprasza się do ekspedycji Dzien. Bydg. pod „M. 100“

Okazja krawiecka!
Skład towarów krótkich i zakład krawiecki, w dużej kościelnej wsi na Pomorzu, bardzo dobrze prosperujące bez konkurencji, natychmiast na sprzedaż. Cena podług ugody. Zgłoszenia Dzien. Bydg. pod „Okazja“.(24768

Skład (14380
żelaza, bogato w towary zaopatrzony, natychmiast na sprzedaż przy ulicy Śniadeckich 4, tel. 1930. Ewentl. sprzedam urządzenie i towar oddzielnie.

Dom (24482
dwupiętrowy, murowany, blisko rynku, 9 lokatorów mieszkania 1 i 3 pokoje z kuchniami, wodociąg, mieszkanie wolne, bez długu, sprzedam tanio z powodu wyjazdu, tylko 30 tysięcy złotych. Miejscowość kuracyjna. Zgłoszenia Inowrocław, ul. Wałowa 38 p. Michalak.

Dom
sprzedam lub zamienię, także w miejszem mieście. Bielicka 17. (24816

Kamienicę
trzypiętrową, ogród, komfort, wolne czteropokojowe mieszkanie, śródmieście, wpłata 60,000 zł sprzeda Grundtke, Bydgoszcz, ul. Śniadeckich 33 (róg Dworcowej). (24687

Dom
czteropiętrowy, dochód 36.000, cena 23.000 sprzedam. Oferty „Luksusowy“ filja Dzien. (14388

Skład
kolonjalny, dobrze prosperujący tanio na sprzedaż. Zgł. do filji Dzien. Bydg. pod „Bydgoszcz“. 14356

Kolonjalki
piekarnie, restauracje, korzystnie poleca Sokołowski, Śniadeckich 40. (14328

Skład
kolonjalny z przyległem 3 pokojowem mieszkaniem sprzedam. Cena 3500 zł, towar do obliczenia. Adres w Dzienniku. (24810

Okazja!
7 krzeseł obciąganych skórą, baterję anadową do ładowania i słuchawki korzystnie sprzedam. Sobiesińska, Zduny 20, w podwórzu. (24780

Płaszcz
zimowy, obszyty skórami na sprzedaż. Orła 6.(14359

Samochód (14462
5 osobowy, mało używany sprzedam natychmiast z powodu wyjazdu za cenę 3500 zł. Zgłoszenia Gdańska 107, Romanowski.

Mam (14368
około 5000 dachówek „Biberschwänze“ zaraz korzystnie do oddania. Hermine Frank, Gliszcz poczta Mrocza pow. Wyrzysk.

Motocykl
350 ccm sportowy z światłem Bosch'a jak nowy na sprzedaż. Bydgoszcz, ul. Gdańska 68. 14347

Pianina
najtaniej na dogodnych warunkach. Majewski, Fabryka pianin, Bydgoszcz, Pomorska 65. (24350

Baczność!
Tylko do niedzieli 28 września, zupełna wyprzedaż obuwia niżej zakupu. Śniadeckich 24, Falacińska. (14193

Parę
półszorków roboczych dlatego że nadliczbowe, korzystnie na sprzedaż. Grund, ul. Gdańska 26, tel. 338. 24620

Harmonjum
w bardzo dobrym stanie, korzystnie na sprzedaż. Grund, Gdańska 26, telefon 338. 24621

Motocykl
„Wanderer“ starszy model gotów do jazdy za zł 350 sprzedam. Łabicki, ul. Gdańska 68. (24745

Karetka
na gumach jak nowa i kareta do spuszczania, używana, sprzedam. Kulecki, Grudziądz, Ogrodowa 4/6. (24830

Sprzedam
dwa płaszcze zimowy i jesienny na średnią figurę. Plac Poznański 13, I piętro lewo. (24786

Fortepian
wynajmę lub sprzedam. Reja 2, wila. (14371

Pianino
do ćwiczeń. Chrobrego 13, I prawo. (14366

Rower (24800
na sprzedaż. Śniadeckich nr. 45, skład rob. ręcz.

Bufet
kredens nowy 550 zł okazyjnie sprzedam. Zduny 16, lewo. (24803

Za bezcen (14372
wozy, powozy sprzeda Tadrowski, Żołędowo poczta Maksymyljanowo.

Nową
dębową sypialkę i jadalkę, wyjątkowo tanio sprzedam. Zakład stolarski Długa 8. (24796

KUPNA

Fortepiany
pianina kupuję, płacę najwyższe ceny. Toruń, Turostowski, Stary Rynek 14. 23420

Kupię (24271
dom w Bydgoszczy w dobrym stanie przy ruchliwej ulicy, najchętniej ze składami przy wpłacie 50—90 tys. Agenci wykluczeni. Zgłoszenia do Dzien. Bydg. pod „50%“.

Warsztaty (24638
stolarskie nowe albo używane w dobrym stanie kupuję. Zgł. pod „Warsztaty“ do Dz. Bydg.

Pinczerka
kupię. Śniadeckich 5, I lewo. Spóźnione zgłosz. Inowrocław, Olszakowa, Solankowa 56. (14382

NAUKA

Ucz się
języków obcych! francuskiego, niemieckiego, angielskiego, metodą „Globus“, która jest najłatwiejsza, a nauka kosztuje tylko 20 groszy dziennie. Po ukończeniu dyplom i bezpłatne pośrednictwo pracy. Prospekta darmo. Na odpowiedź znaczki. „Studjum“ Kraków, Karmelicka 35. 23508

Korepetytorka
potrzebna dla uczennicy kl. VI. Zgł. Dzien. Bydg. „Łacina“. 24784

POSADY WOLNE

Uboczny (23242
zarobek bez narażenia godności stanu znajdą inteligentne osoby mające szerokie koła znajomości. Zgłosz. listownie: Gospodarczy Zakład Kredytowy Lwów, ul. Wałowa 11a. Oddział obligacji.

Poszukuję (24824
2 młodszych inkasentów do Biura Handlowego Grudziądz i filji Łasin z kaucją do 800 zł mies. wynagrodzenie 220 zł. Zgłosz. Makowski, Grudziądz, ul. Generała Hallera 3, wchód Staszica.

Czeladnik
piekarski piecowy, który dobrze przy piecu pracuje, szuka posady. Feliks Düsterhöft, Ryczywół, ul. Czarnkowska 42 powiat Oborniki. 24676

Poszukuję (24835
zaraz dobrego czeladnika. Józef Klonowski, mistrz szewski, Kartuzy, (Pom.)

Panienka
do pomocy biurowej i inkasa z kaucją 300 zł. potrzebna. Adres Dzien. Bydg. (24817

Pomocnik (24793
fryzjerski na wypomóżkę potrzebny. Toruńska 4.

Stenotypistka
biegle pisząca na maszynie po polsku i niemiecku potrzebna do kancelarji adwokackiej. Adres wskaże Dz. Bydg. (24813

Podróżujący
wymowny na prowizję potrzebny. Posada stała. Adres w filji Dzien.(14390

Czeladnik (24765
szewski potrzebny zaraz. Swiecie n./W. Mestwina 16.

Fryzjer
damsko-męski potrzebny. Płacę 50 zł tygodniowo. Kuntz, Tuchola. (24761

Młodszy
czeladnik piekarski zaraz potrzebny. Wyrzysk, Rynek 12. (14364

Marszantka (14383
potrzebna. Poznańska 10.

Kuchmistrz
jako drugi lecz siła pierwszorzędna, potrzebny. Restauracja Hotelu pod „Orłem“ Toruń, telefon 629. 24827

Bufetowa
z branży piekarsko-czeladniczej dobra i wymowna ekspedjentka potrzebna zaraz. Zgłoszenia z odpisem świadectw i fotografją do Wielkopolanki Grudziądz. (24741

Hafciarki
do białego haftu i monogramów potrzebne. J. Pilaczyński i Ska Bydgoszcz, Gdańska 163. (24723

Pomocnik
krawiecki potrzebny. Orła nr. 57. 24797

Kucharka
do kuchni restauracyjnej na własny rachunek potrzebna. Zgł. pod „Rachunek“ do Dz. Bydg. (24840

Służąca (24779
potrzebna. Przyrzecze 4.

Panienka
od lat 14—17 chętna do pomocy w składzie kolonjalnym, może oferty złożyć do filji Dzien. Bydg. pod „Uczciwa“. (14365

Służąca (14370
do wszelkich prac domowych od 1. 10. br. potrzebna. Restauracja „Czarny kot“ ul. Warszawska 10.

Dziewczynka (14373
uczciwa potrzebna zaraz Nowodworska 39, Maroko.

Dziewczyna (24806
15 letnia do dziecka potrzebna. Halla miejska. Jatka nr. 16, Mrugalska.

Służąca
starsza uczciwa z gotowaniem i dobremi świadectwami poszukuje posady od 1. X. Zgłoszenia pod „Służąca“ Dziennik Bydg. (24785

Młodsza
służąca, umiejąca gotować dla dwóch osób potrzebna. Zgłoszenia Kościelna 1, zegarmistrz. (24811

Służąca
młodsza zaraz potrzebna. Śniadeckich 37, parter prawo. (14378

Służąca
potrzebna. Gdańska 54, III p. prawo. (14379

Uczeń
piekarski potrzebny zaraz. Oferty „Uczeń“ filja Dzien. Bydg. (24808

2 uczni
poszukuje St. Rediger, parowa piekarnia i cukiernia, Chełmno. (14363

Ucznia
fryzjerskiego poszukuje Grunwaldzka 123. (24502

Chłopiec
do posług potrzebny. Kawiarnia Ziemiańska, Pomorska 5. (14375

Potrzebna
do dobrego domu służąca zaufana do dwojga dzieci i prac domowych tylko z dobremi świadectwami. Zgłoszenia do filji Dzien. Bydg. pod „Zaufana służąca“. (14353

Starsza
sumienna gospodyni, z dobremi świadectwami, służąca i uczennica mogą się zgłosić. „Automat“ Toruń, Szeroka. (24826

POSADY POSZUKUJĄ

500 zł
dam za wyrobienie mi stałej posady z pensją 250—300,— zł mies. Oferty upraszam do filji Dzien. Bydg. pod „Posada“.(14374

Pielęgniarka
samodzielna z praktyką, poszukuje posady do dzieci od 1. X. ewent. 15. X. Miejscowość obojętna. Łaskawe oferty do filji Dz. Bydg. pod „Pielęgniarka“. 14351

Fryzjerka (24760
manicurzystka, kursistka, z dwuletnią praktyką poszukuje posady. Zgłosz. do Dz. Bydg. pod „Praktyka“.

Panienka (24692
umiejąca szyć i haftować poszukuje posady lub szycia w domu. Wiatrakowa 15, parter lewo.

Pomocnik
gastronomiczny (kelner) poszukuje posady lub bufetu na rachunek za kaucją. Of. do Dzien. Bydg. pod „Kelner“. (24785

Panienka (24821
uczciwa, z dobrej rodziny, umiejąca szyć, prasować i ręczne robótki, poszukuje posady najchętniej do składu. Of. do ekspedycji Dz. Bydg. pod „W. N. 222“.

Pielęgniarka
z dłuższą praktyką, w wolnych chwilach zajmie się chętnie szyciem dziecięcym, poszukuje posady do niemowlęcia. Oferty do Dzien. Bydg. Grudziądz, pod „Pielęgniarka“. 24825

Szofer (24842
starszy poszukuje zaraz lub później posady. Of. pod „I. K.“ do Dz. Bydg.

DZIERŻAWY

Dzierżawy
Majątek 1600 mórg, przejęcie 100.000, 900 mórg 60.000, 630 mórg 70.000, 330 mórg 25.000, 240 mórg 26.000 poleca najpoważniejsze Biuro „Pogoń“, Dworcowa 80, tel. 18-15.

Piekarnia
jedyna w większej wiosce, dobrze prosperująca zaraz do wydzierżawienia, objęcie 1300. J. Jabłoński, Osieczno, powiat Starogard. (24770

Garaże
do wynajęcia. Śniadeckich 46. 14166

Ubikacje
w śródmieściu, 4 pokojowe, nadające się na biura etc. zaraz do wynajęcia. Oferty do Dzien. Bydg. pod „Śródmieście 2“. (24815

MIESZKANIA

Poszukuję
mieszkania dwupokojowego blisko dworca za miesięczną dzierżawą wprost od gospodarza. Oferty z podaniem ceny do Dziennika Bydgoskiego pod „Blisko“. (24667

Mieszkania
pokój z kuchnią lub próżny pokój z używaniem kuchni za czynszem miesięcznym poszukuje bezdzietne małżeństwo. Oferty pod „Malarz“ do Dziennika. (24686

Mieszkanie
2 pokojowe z kuchnią zaraz za rocznym czynszem do wydzierżawienia. Jaruzel, 5-ta śluza. (24798

2 pokoje
z kuchnią zaraz do wynajęcia. Pluta, Toruńska 5 oficyna lewo I p. (24801

2 pokoje (24809
parterowe na mieszkanie lub interes zaraz do wynajęcia. Zapytać Charnecki, Wełniany Rynek 2.

Wynajmę (24819
2 pok. kuchnię. Wysoka 18.

Mieszkania (14389
1, 2, 3, 4, 6, 7-pokojowe bez odstępnego odda „Victoria“ Śniadeckich 22.

Mieszkanie
pokój kuchnia, 300 zł, 2—3 roczny czynsz wynajmie Nowakowski, Dworcowa 69. (14381

POKOJE

Pokoju
ładnie umeblowanego, niekrępującego, bez pościeli poszukuje wyższy urzędnik. Zgłoszenia „Urzędnik“ filji Dzien.(24836

Pokoju
umeblowanego z używaniem kuchni u samotnej pani poszukuje pani z dzieckiem. Oferty „303“ filja Dziennika. (14385

Pokój
umeblowany możliwie z fortepianem dla pana poszukiwany. Oferty do Dz. Bydg. pod „Z. N.“ (24718

Pokój
umebl. 20 zł. Adres w filji Dz. Bydg. (14369

Oddam
2 pokoje umebl. z używ. kuchni i gazu poważ. osobom. Of. filja Dzien. „Gaz“. (14376

Pokój
z utrzymaniem. Cieszkowskiego 17, II, Szymańska. (14367

Skromnie
umeblowany pokoik bez pościeli z całem utrzymaniem. Dworcowa 32, restauracja. (14361

Ładny
pokój dla pani do wynajęcia. Kościuszki 49, I lewo. (14346

Pokój (14357
osobne wejście dla pana z utrzymaniem lub bez. Świętojańska 14, II p.

Pokój
Marcinkowskiego 8b, II prawo. (14358

Pokój
do wynajęcia z osobnem wejściem. Poznańska 32, II p. lewo. 24781

Pokój
umebl. wynajmę z używaniem kuchni. Sienkiewicza 57, Olszewska. (14384

Pokoje
gabinet i sypialka eleg. umebl. z używaniem telefonu, centralnem ogrzewaniem odnajmę. Dworcowa 18c, I lewo. (14387

Pokój (14321
lepszemu panu oddam od 1. X. Ewtl. część utrzym. Marcinkowskiego 10, dom ogrodowy, II p. lewo.

Pokój
umeblowany do wynajęcia osobne wejście. Artura Grottgera 5. I lewo. (24778

2 elegancko
umeblowane pokoje. Zacisze 4, I prawo. (14350

Pokoje
umeblowane także z utrzymaniem pierwszorzędnem, obiady, pensjonat dla młodzieży szkolnej. Świętojańska 18, I, Jaworowiczowa. 14348

Pokój
umebl. do wynajęcia. Jezuicka 11, parter. (24759

Pokój
z osobnem wejściem od 1. X. do wynajęcia. Sienkiewicza 39, II. (24775

Pokój (14352
do wynajęcia. Plac Piastowski 3, III prawo.

Skromny
pokój dla pań lub panów. Długosza 14, parter prawo. 24804

Pokój
umebl. Klonowska, Toruńska 187. (24818

Dwa
pokoje zaraz do wynajęcia z używaniem kuchni. Promenada 40, II lewo.(24805

Pokój
umeblowany dla 2 panów z osobnem wejściem do wynajęcia. Śniadeckich 5, II prawo. (24794

Pokój
frontowy wynajmę. Dworcowa 51, II prawo. (24807

Pokój (24802
z utrzymaniem, Św. Trójcy 6a, parter prawo.

Pokój (24789
Długosza 3, parter prawo.

Pokój
wynajmę dla 2 pomocników lub małżeństwa. Okole, Chełmińska 14. (24792

Pokój (24783
bardzo ładny z wygodami dla 1 lub 2 osób z utrzymaniem lub bez do wynajęcia. Florjana 1, II. prawo.

Pokój
umebl. dla pani bez pościeli i usługi z używaniem kuchni. Hetmańska nr. 36, II p. lewo. (14082

Pokój (14323
umeblowany dla lepszego pana. Lipowa 3, I p. pr.

RÓŻNE

Zgubiono
zderzak od samochodu na drodze Tarnówko-Bydgoszcz. Oddać za wynagrodzeniem taksa 18. Dębny, Łokietka 25.(14377

Wypożyczam
samochód ciężarowy. 3 Maja 15, tel. 1185 i 1470. 14386

MATRYMONJALNE

Urocza (24782
córa Ewy ze sfery ziemiańskiej szuka wiernego rycerza. Oferty: „Róża bez kolców“, Dz. Bydg.

Panna
lat 27, jedynaczka, wysoka, przystojna, inteligentna, dobrego charakteru, posiada umeblowanie 2 pokoje i kuchnię oraz komplet wyprawę w bieliźnie, poszukuje na tej drodze męża. Panowie którym zależy na szczęśliwem pożyciu niech oferty swe wraz z fotografją, którą się zwraca, skierują pod „502“ do filji Dzien. Bydg. 24767

Wróciłem

Dr. Chełkowski, Gdańska 39, tel. 13.
14205)

Publiczne doręczenie. W sprawie Józefa Buckiego, rolnika w Łowinku, powoda, zast. przez pełnomocnika procesowego Górzyńskiego w Koronowie przeciw: 1) rolnikowi Stanisławowi Musialikowi z Łowinka, obecnie nieznanego miejsca zamieszkania, 2) rolnikowi Stanisławowi Wilczyńskiemu z Łowinka, pozwanym o zezwolenie na wypłatę 1500 zł, powód twierdząc, że przysługuje mu roszczenie do pozwanych o zwrot depozytu w kwocie 1500 zł, złożonego u notarjusza Kosidowskiego w Koronowie na skutek notarjalnej umowy z 26. 7. 28. rej. not. 408/28 ponieważ pozwany ad 1 nie dopełnił wszelkich formalności prawnego nabycia sprzedać się mającej nieruchomości Łowinek karta nr. 89 w myśl umowy z dnia 26. 7. 28., wobec czego stało się złożenie depozytu bezprzedmiotowe i wniósł skargę z wnioskiem o orzeczenie: 1) pozwani winni zezwolić, by notarjusz Kosidowski w Koronowie złożoną u niego na skutek notarjalnej umowy z dnia 26 lipca 1928, zapisanej pod nr. 408 rej. not. na rok 1928 do depozytu kwotę w ilości 1500 zł wypłacił powodowi, 2) koszty sporu ponoszą pozwani, 3) wyrok jest tymczasowo wykonalny, ewtl. za złożeniem zabezpieczenia. Wzywa się pozwanego ad 1 do ustnej rozprawy spornej przed Sądem powiatowym w Koronowie **pokój l. 14** na termin **w dniu 7 listopada 193 r.** przedpoł. **o g. 10.** W celu publicznego doręczenia, ogłasza się niniejszy wyciąg ze skargi. Koronowo, dnia 28 sierpnia 1930 r.
24480) **(—) Królik** — Sekretarz Sądu Powiatowego.

Przyjeżdża specjalista dla sztucznych oczu ludzkich

Będę wprawiał sztuczne oczy, wedle natury, z wyzyskaniem najnowszej techniki. Pacjenci zgłoszą się **4 października w Bydgoszczy w Hotelu pod „Orłem“.**

Karol Müller z Jeny

1 dolara za każdą żywą pluskwę

znalezioną po przeprowadzeniu dezynfekcji preparatem „FUMIGATORE CIMEX“, przy zastosowaniu się do sposobów użycia, wypłacimy natychmiast. — „FUMIGATORE CIMEX“ jest świecą dezynfekcyjną, tępiąca radykalnie **w ciągu 5 godzin** wszelkie insekty (pluskwy, wszy, mole, karaluchy) i mikroby chorobotwórcze. Posiadamy pochwalne orzeczenia rozliczn. instytucji rząd. i komun.
Zakłady Chemiczno-dezynfekcyjne „SALVATOR“, Katowice, Teatralna 10. Tel. 29-01. Do nabycia w aptek. i drog.

Kafle

10164

białe i kolorowe

Przenośne piece kafl.
Żelazne kuchenki

w wielkim wyborze stale na składzie

O. Schöpper
Bydgoszcz
Zduny 5 Tel. 2003.

Wiec katolicki

Wszystkich parafji bydgoskich

urządzam w sobotę dnia 27 września o godzinie 5 po południu w sali p. Małeckiego
przy IV. śluzie róg ul. Nakielskiej

celem powzięcia uchwały

listy wyborczej

Kto czuje się obrońcą wiary katolickiej i komu zależy na potędze wolnej Polski zechce przybyć.

24782) **Zdzisław Rybicki.**

Dzielnego
zastępcę

na Bydgoszcz i okolicę do wielkiej Gdańskiej firmy towarów krótkich poszukuję zaraz. Wyczerpujące oferty z fotografją do Rudolf Mosse, Gdańsk pod „W. L. 881“. (24838

Kuracja domowa

Woda Inowrocławska solankowa jodobromowa

Przyspiesza przemianę materji, wzmaga czynności wydzielnicze błon śluzowych, usuwa skłonności do zaparcia stolca w sposób łagodny i naturalny, podnieca apetyt i usuwa niepotrzebnie nagromadzony tłuszcz.

W Bydgoszczy do nabycia:
Drog. Jan Owczarzak ul. Grunwaldzka, Drog. Monopol Fr. Bogacz, Drog. pod Kotwicą L. Cywiński Jagiellońska 16, Drog. Ro mlarek Gdańska 71 i w aptekach.
w Fordonie: Drogerja A. B. Kucharski.
w Koronowie: Drogerja Mroczkowskiego i Centralna Drogerja Kortza, Rynek
w Nakle: Drogerja Janicki następca „ O. Gruhlke
w Tucholi: Drogerja Scheffs
w Kcyni: Drogerja Siemianowski
w Solcu Kujawskim: Drogerja B. Gawrich
w Sępolnie: Apteka Józef Naatz. (24230

Zdolny dekorator

przyjezdny **na prowincję potrzebny.**
Zgłoszenia skierować proszę do f-y **Fr. Ziółkowski, Inowrocław, Królowej Jadwigi 12.** (24764

Bednarza

do naszej fabryki w Nakle poszukuje (24746
„Impregnacja“
Bydgoszcz
ul. Marsz. Focha 46.

Kupiec

lat 32, ostatnio na kierowniczem stanowisku **poszukuje odpowiedniej posady lub poważnego przedstawicielstwa.** Łaskawe zgłoszenia do Dziennika Bydgoskiego pod **„J. O.“** (24690

Pierwszy
skrzypek z repertuarem potrzebny zaraz. Kino Hotel Wąbrzeski, Wąbrzeźno. (24696

MIESZKANIE

12 pokoi, 2 kuchnie, ubikacje poboczne, w centrum ul. Gdańskiej, I ptr., nadające się również dla lekarza, adwokata lub na mieszkanie, w całości lub podzielone na 2 mieszkania po 6 pokoi **do odstąpienia** za zwrotem niskich kosztów remontu. Zgłoszenia pod **„Centrum“** do filji Dziennika Bydgoskiego. (14391

Nadzwyczajna okazja!!

Samochody

Horch 8 cyl. 16/80 KM, 6 osob., kryty prawie nowy, tylko 2 miesiące w posiadaniu, (24662
Studebaker-Direktor 15/55 KM, 4—5 osob. kryty,
Studebaker 6-cyl. 9/40 KM, 4 osob., kryty
polecamy na warunkach szczególnie korzystnych

„BRZESKIAUTO“ S. A.
Poznań, ul. Dąbrowskiego 29. Tel. 63-23, 63-65

Willa 8-mio pokojowa

z komfortem, centralnem ogrzewaniem, ogród **w Grudziądzu na sprzedaż.** Z chwilą kontraktu zostanie opróżniona.
Wszelkich informacji udziela się w godz. między 3—4½ **w Grudziądzu przy ul. Młyńskiej nr. 10b.** (24831

Jutro w sobotę 27-go
świeże kiszki, nogi wieprzowe i flaki
na co zaprasza (24832
Winiarnia LUCKWALD
ulica Marszałka Focha 38, telefon nr. 173.

RÓŻNE

Obiad
z 3 dań i kawa zł. 1.50, z 4 dań i kawa zł. 2.50, śniadania porcja od 80 gr. Restauracja Hotelu Lengning, Długa 56. (17306

Wypożyczam
samochód ciężarowy. Kujawska 27, tel. 1864. (23937

Zgubiłem (24700
dowód tożsamości kolejowej nr. 30336 na nazwisko Franciszek Koronka ul. Sobieskiego 13, oddać za wynagrodzeniem.

Zgubiono
pęczek kluczy na kółku w sobotę 20. bm. wieczorem. Znalazcę uprasza się oddać za wynagrodzeniem w Redakcji Dzien. Bydg. (24791

Uwaga!
Gadanina p. S. Tojuczyka, że jestem mu pieniądze dłużny i że musi z powrotem obrać praktykę jest kłamstwem. Zakład Techn. Dentystyczny B. Gordon, Bydgoszcz, ul. Długa 19. II piętro. 24790

Zgubiono (24799
pamiątkową złotą branzoletkę, Stary Rynek, Gdańska, Cieszkowskiego Uczciwego znalazcę proszę o zwrot za wynagrodzeniem. Cieszkowskiego 17, Breitenwaldówna.

Obelgę
rzuconą na wdowę **Marjannę Gozdek** zamieszkałą w **Mochełku** powiat Bydgoszcz z **żalem cofam.** 24814
Anna Krystowczyk.
Za zgodność: **Gierszewski**, sędzia polubowy.

Fotograficzny dowód: *jak przy wypadaniu włosów i łysinie włosy odrastają!*

Płyta fotograficzna nie kłamie. Otrzymać jednak fotografje, które dowodzą o nadzwyczajnej skuteczności Silvikrinu jest bardzo trudno. Gdyż dotknięci wypadaniem włosów lub łysiną — o ile wogóle dają się fotografować, czynią to tak dyskretnie, by łysina jak najmniej widoczną była. Jeżeli ale — wskutek zabiegów „Silvikrin-kuracją-włosów w komplecie“ — włos uzyskają i łysinę przykryją to z wielkiem zadowoleniem pozują przed objektywem. Fotografje tego rodzaju, których posiadamy całą masę, nie mają dla nas wielkiej wartości, wszak nie dowodzą tego, jaki był stan włosów przed kuracją. Że jednak przez stosowanie „Silvikrin-kuracji-włosów w komplecie“ miejsca łyse pokryły się ponownie bujnym włosem wiemy nietylko od naszych odbiorców, lecz także od lekarzy, którzy polecali swym pacjentom Silvikrin i przez osiągnięty skutek wielką radość im zgotowali.

Pewnem jest, **że składniki „Silvikrin-kuracji-włosów w komplecie“ nie mogą być przez coś lepszego zastępione.** Silvikrin zawiera bowiem obfitujące w siarkę składniki budujące włos. Obfitość siarki oddziaływuje bardzo dodatnio jako siła produkcyjna na skórę głowy, usuwa wszelkie niedomagania uwłosienia i daje cebulkom włosowym treść, potrzebną do budowy włosa.

Pan W. D.: *Wypróbowałem wszystkie inne środki, dopiero po zastosowaniu zalecanej przez WPanów kuracji-włosów poszczycić się mogę wspaniałą czupryną.* (Słowa te potwierdza załączonemi fotografjami, które podajemy).

Pan E. A. makler gieldowy: *Starą fotografję bez włosów zachowałem sobie na pamiątkę. Silvikrin-kuracja-włosów bardzo poskutkowała. Znajomi, którzy przez dłuższy czas mnie nie widzieli, z trudnością mogli mnie poznać.* (Wyjątek z listu, który otrzymaliśmy wraz z fotografjami).

Pan A. K.: *Wyraża nam swoje podziękowanie za tak skuteczny środek, jakim jest Silvikrin. Jak widać z załączonych fotografji, skutek jest również zadziwiający.*

Notarjalne potwierdzenie do powyższych fotografji!

Poświadczam niniejszem, że spółka pod firmą Silvikrin-Vertrieb przedłożyła mi trzy listy ręką pisane, których autorzy Aleksy Kleinhaus, Eugenjusz Arnoldt i W. Daehne z powołaniem się na załączone fotografje potwierdzają, że dawniejszy zarost włosów u wymienionych po zastosowaniu Silvikrin-kuracji-włosów został przywrócony.

Notar im Gebiete der Freien Stadt Danzig Dr. Otto Nichterlein
Dr. jur. Otto Nichterlein

Powyżej zamieszczone fotografje dowodzą niezbicie, że wypadanie włosów i łysina są niedomaganiami, które usunąć można przez stosowanie zabiegów „Silvikrin-kuracją-włosów w komplecie“

Z powyższego wynika, że czasy, w których przypuszczano, że łysinę trzeba pozostawić własnemu losowi, bezpowrotnie minęły.

W pewnym wieku każdy pan i każda pani obawiają się zaniku włosów względnie łysiny, gdyż estetyczne znaczenie włosów bywa od wszystkich równo ocenione.

Prosimy zażądać od nas **wpierw bezpłatnego materjału dowodowego** (wysyłając kupon przesyłki bezpłatnej.) Po otrzymaniu tegoż wyślemy natychmiast bardzo pouczającą broszurę p. t. **„Wypadanie i regeneracja włosów“, próbkę Silvikrin-Shampoonu,** najnowsze sprawozdania o wynikach zabiegów Silvikrinem.

24773

Kupon przesyłki bezpłatnej zaopatrzony w znaczek pocztowy przesłać do **Silvikrin-Vertrieb, Gdańsk 318, Böttchergasse 23-27.** — Proszę o przesłanie mi bezpłatnie i franko:

1. **próbkę Silvikrin-Shampoonu**
2. broszurę p. t. „Wypadanie i regeneracja włosów“
3. najnowsze sprawozdania o wynikach zabiegów Silvikrinem.

Nazwisko: ....

Miejscowość: .... ul. i L. domu: .... poczta: ....

Ceny ogłoszeń: 25 gr. za wiersz milimetrowy na stronie 7-łamowej szerokości 38 mm. Za reklamy na stronie przed ogłoszeniami 60 gr., w tekście na drugiej i trzeciej stronie 1,00 zł., na dalszych stronach 85 gr. za milim. 1 łam., szer. 67 mm. Drobne ogłoszenia słowo tytułowe 25 gr., każde dalsze 15 gr.; dla poszukujących pracy oraz na nekrologi 20% zniżki. Większe ogłoszenia, zamieszczone wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłem dziale ogłoszeniowym. Przy powtórzeniu ogłoszeń o tym samym tekscie udziela się rabatu. Przy konkursach i dochodzeniach sądowych wszelkie rabaty upadają. — Ogłoszenia zagraniczne 25% dopłaty. — Ogłoszenia skomplikowane oraz z zastrzeżeniem miejsca o 20% drożej. Za terminowe umieszczenie i przepisane miejsce administracja nie odpowiada. — Miejsce płatności: Bydgoszcz. — Konta bankowe: Bank Związku Spółek Zarobkowych, Bank Ludowy, Bank M. Stadthagen. — Konto czekowe: P. K. O. 203713 Poznań.

Wydawca. nakładem i czcionkami: Drukarnia Bydgoska Sp. Akc. w Bydgoszczy. — Za redakcję odpowiedzialny: Stanisław Nowakowski w Bydgoszczy.